

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра мов і методики їх викладання

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «Магістр»

на тему:

**ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ РОЗВИВАЛЬНОЇ ДОШКИ «БІЗІБОРД» НА
СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ**

Виконала:

студентка II курсу магістратури, 63 групи
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

Нікітаєва Марина Володимирівна

Науковий керівник:

к. філ. н., доцент Нікітіна Наталія Петрівна

Чернігів – 2023

Роботу подано до розгляду «___» _____ 2023 року.

Студентка

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри *дошкільної та початкової освіти*

протокол № _____ від «___» _____ 2023 р.

Студентка допускається до захисту роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

(підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СЕНСОРНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	6
1.1.Зміст і завдання сенсорного вихованнядитини-дошкільника.....	6
1.2.Проблема сенсорного виховання в зарубіжній і вітчизняній дошкільній педагогіці.	10
1.3.Ранній дошкільний вік як об’єкт психолого-педагогічних досліджень.	16
Висновки до 1 розділу.....	22
Розділ 2.НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	23
2.1.Особливості організації «розвивально-ігрового середовища» для сенсорного розвитку дітей раннього віку	23
2.2.Особливості проведення дослідження рівня сенсорного розвитку дітей дошкільного віку.	32
Висновки до 2 розділу.....	42
Розділ 3.ПЕДАГОГІЧНІ -УМОВИ СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙРАНЬОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ДОШКИ «БІЗІБОРД»	45
3.1.Методика використання дошки «Бізіборд» на заняттях з сенсорного розвитку дітей раннього віку.....	45
3.2.Вплив розвивальної дошки «Бізіборд» на сенсорний розвиток дітей раннього віку.	54
Висновки до 3 розділу.....	58
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Розуміння людиною навколишнього світу починається з акту споглядання, який включає відчуття і сприйняття. Розвинена сенсорика є основою для вдосконалення практичних зусиль сучасних людей. Збагачення сенсорного розвитку є інтелектуальною основою розвитку дитини, це основа для розвитку логіко-математичних уявлень, творчих здібностей, уявлень про властивості та ознаки предметів. У підсумку зміст роботи з дітьми молодшого дошкільного віку спрямований на розширення їх досвіду володіння різними сенсорними переживаннями, формування вміння орієнтуватися в еталонах відчуттів, їх видах, ознаках і властивостях. Мета та завдання сенсорного розвитку дітей дошкільного віку визначаються чинними програмами дошкільної освіти. Так, у нормативних документах зазначено, що дошкільна освіта є окремою системою, обов'язковою складовою освіти в Україні та поєднує в собі сімейну та соціальну складові освіти, як наслідок, зміст освіти та спосіб її викладання.

Основний компонент дошкільної освіти базується на компетентнісному підході. Для даного дослідження велике значення має освітня лінія «Математична грамотність». У ній пропонуються зрозумілі дошкільнику числові розрахунки, результати яких на початковому рівні відображають природу, ознаки та зв'язки об'єктів навколишнього світу. Отже, саме сенсорний розвиток необхідний людині для оволодіння будь-якою практичною діяльністю. Із сенсорного розвитку формується логічне мислення. Роль сенсорного виховання у розвитку дітей дошкільного віку є надзвичайно важливою, оскільки діяльність органів чуття призводить до розумового розвитку. В історії дошкільної освіти немає жодної педагогічної системи, яка б ігнорувала важливість сенсорного виховання. Дослідження в галузі психології та педагогіки показали, що розвинені органи чуття необхідні для інтелектуального розвитку та розвитку особистості.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що значну увагу сенсорному вихованню дітей через гру приділяли такі вчені:

С. Русова, М. Монтессорі, Ф. Фребель, Д. Менджерицька та ін. Питанням сенсорного виховання присвячені дослідження І.Барбашової, Т. Денисенка, Ю. Малікової.

Зазначене вище зумовило вибір теми нашого дослідження **«Особливості впливу розвивальної дошки «Бізіборд» на сенсорний розвиток дітей раннього віку»**

Мета і завдання роботи. Розкрити та описати особливості впливу розвивальної дошки «Бізіборд» на сенсорний розвиток дітей раннього віку.

Для реалізації мети були поставлені наступні завдання:

1. Проаналізувати теоретичні основи сенсорного виховання в зарубіжній та вітчизняній дошкільній педагогіці.
2. Розкрити особливості сенсорного виховання у розвитку дітей раннього віку.
3. Дослідити рівень сформованості уявлень про сенсорні еталони в дітей раннього віку та проаналізувати отримані дані.
4. Розкрити можливості застосування сенсорного розвитку дітей раннього віку в умовах освітнього процесу закладу дошкільної освіти.
5. Розробити та апробувати вплив розвивальної дошки «Бізіборд» на сенсорний розвиток дітей раннього віку.

Об'єктом дослідження є процес розвиток сенсорних здібностей дітей дошкільного віку.

Предметом дослідження є методика розвитку сенсорних здібностей дітей раннього дошкільного віку засобами розвивальної дошки «Бізіборд».

Методи дослідження: *теоретичні:* педагогічний аналіз філософських, психолого-педагогічних джерел, науково-методичної літератури з конкретної теми, аналіз офіційних та нормативних документів у сфері дошкільної освіти; класифікація та узагальнення опрацьованих матеріалів з метою визначення актуальності досліджуваної проблеми; *емпіричні:* пошук та виявлення проблем сенсорного сприймання дошкільників, вивчення та узагальнення педагогічного досвіду, різні точки зору на досліджуване питання з метою визначення

ефективності використання технологій у системі сенсорного виховання; *методи математичної статистики*: вивчення кількісних і якісних даних, отриманих під час експерименту, метод узагальнення і систематизації опрацьованих матеріалів з метою полегшення розуміння результатів і формулювання висновків.

Складовими наукової новизни отриманих результатів є узагальненість і систематизація нормативних, науково-методичних засад сенсорного розвитку, а також запропонована система розвивальних ігор, призначених для сенсорного розвитку дітей шляхом використання розвивальної дошки «Бізіборд».

Теоретичне значення. Пропонована робота допомагає з'ясувати теоретичні основи сенсорного виховання дітей дошкільного віку, а також необхідність використання ігор у навчальному процесі закладу дошкільної освіти.

Практичне значення отриманих результатів полягає у створенні методології дослідження ступеня розвитку сенсорних орієнтирів та створення ігор, які використовують розвивальну дошку «Бізіборд» для сенсорного розвитку.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 102 сторінки.

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СЕНСОРНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Зміст і завдання сенсорного виховання дитини-дошкільника.

Завданням виховання органів чуття дошкільників присвячено багато наукових розвідок вітчизняних і зарубіжних учених. Важливо визнати, що останнім часом методисти все більше спираються на праці зарубіжних авторів Ж.-О. Декролі, М. Монтесорі, Ф. Фребеля. У роботах цих педагогів пояснюється, що сенсорна освіта спрямована на забезпечення повного розвитку всіх органів чуття. Дослідники вважають розвиток сенсорних здібностей одним із найважливіших компонентів дошкільного виховання.

Питання виховання дітей та розвитку їх сенсорних здібностей є одним із найважливіших питань у сфері дошкільної освіти. У науковій літературі вчені розмежовують визначення понять сенсорного розвитку та сенсорного виховання. Процес сенсорного розвитку – це засвоєння соціальних знань, вироблення відповідної системи еталонів, тобто певні зразки, характеристики предметів, створених людьми в процесі суспільно-історичного розвитку. Так, Л. Вегнер вбачає, «що сенсорний розвиток – це розвиток відчуттів і сприймання дитини, формування уявлень про властивості предметів (форму, колір, розмір, положення у просторі тощо)» [6, с.264].

Розвиток сенсорних здібностей — це «система педагогічних впливів, яка спрямована на розвиток прийомів сприйняття та вдосконалення відчуттів і сприйняття»[3, с. 6]. Видатний педагог Ф. Фребель вважає, що «сенсорне виховання спрямоване на формування цілісного сприйняття навколишнього світу, що є основою першої сходинки пізнання, якою є чуттєвий досвід» [1, с. 8].

М. Трикоз зазначає важливість сенсорного виховання в тому, що воно дає людині розуміння навколишнього на основі відчуттів і сприймань. Дитина здобуває знання про навколишні предмети і події за допомогою органів чуття, дотику, слуху. Виходячи з інформації, у майбутньому,

ймовірно, буде більше автономних процесів, таких як пам'ять, уява та мислення. Враховуючи підходи, викладені в проблемі сенсорного виховання, можна виділити наступні першочергові завдання:

- 1) ознайомлення із системою сенсорних еталонів;
- 2) розвиток у дітей системи перцептивних дій;
- 3) розвиток здатності використовувати перцептивні дії у власній діяльності.

Т. Поніманська стверджує, що «важливо якомога раніше створювати види діяльності, які маніпулюють предметами, це допоможе дитині пізнавати світ, розвивати свідомість і самосвідомість» [42, с. 21]. Особливий інтерес у методистів дошкільної освіти виявляють практичні методи навчання. Перш ніж сформувати у дитини конкретне уявлення про об'єкт та його властивості, важливо дати об'єкту можливість досліджувати, маніпулювати та розвивати.

Предметно-маніпулятивна діяльність — це форма дослідження, що «передбачає маніпулювання предметами з метою вивчення їх функціонального призначення» [16, с. 53]. Предметно-маніпулятивна діяльність здійснюється за допомогою таких дій як: розглядування та дотикові обстежувальні дії.

Різновидом обстежувальних дій дошкільника, заснованих на наочному аналізі, є процес розгляду, незалежний від предметних дій, оскільки не ґрунтується на них. У дошкільників спостерігаються систематичні погляди, рух погляду послідовний і комплексний. У процесі вивчення нової теми дошкільник вирішує багато проблем: шукає схожі теми, виділяє важливість і несуттєвість теми, встановлює загальні та унікальні властивості теми тощо. Відповідно до завдання дитина вивчає предмет різними способами. Це свідчить про підвищення цілеспрямованості та контрольованості цих дій. У результаті, в процесі ознайомлення з новими предметами у дошкільника відбувається довготривала, складна пошукова робота. Діти беруть предмет у руки, уважно розглядають його, обстежують дотиком, куштують, згинають, розтягують, стукають ним, підносять до вуха тощо.

Тактильні дії виступають допоміжними. Їх значення підвищується, якщо зір не має можливості розпізнавати властивості предмета в темряві (оглядати сторони, недоступні зору тощо).

У ранньому віці у дитини виникли певні уявлення щодо властивостей предметів. Деякі з цих уявлень функціонували як загальні зразки, з якими дитина порівнювала нові предмети в процесі їх сприйняття. Зараз починається перехід від індивідуальних моделей, які зосереджені на особливостях досвіду дитини, до більш універсальних моделей, які спираються на загальноприйняті сенсорні правила, уявлення людини про первинні типи властивостей і зв'язків (колір, форма, розмір предметів, їх розташування в просторі тощо).

Сенсорні еталони – це «взірці якостей предметів, які створено людством протягом суспільно-історичного розвитку» [37, с. 6]. Серед виділених сенсорних стандартів:

1. Ознайомлення з формами (геометричними фігурами) в сенсорному вихованні відрізняється від їхнього вивчення у процесі формування елементарних математичних уявлень. Метою сенсорного виховання є впізнавання відповідної форми, її назва та вміння взаємодіяти з нею. Аналіз форми не є основною метою сенсорного виховання. Діти навчаються розпізнавати геометричні фігури, такі як коло, квадрат, трикутник, використовуючи зорові та дотикові дії. Пізніше у дітей розвиваються уявлення про геометричні фігури та об'ємні тіла, такі як куб і куля. Діти вчаться виділяти ознаки кожної фігури за допомогою зорових та дотиково-обстежувальних дій. Під час навчання дошкільники можуть асоціювати форму предмета із знайомою геометричною фігурою, наприклад, під час вивчення прямокутника вони виявляють відмінності від інших геометричних фігур (кола, квадрата, трикутника).

2. Стандартами величини є умовні одиниці виміру. У процесі сенсорного виховання можна уникати використання метричної системи і визначати розміри предметів в залежності від їхнього місця в ряду

однорідних.

3. Уявлення про розмір ускладнюються при порівнянні двох-трьох предметів у множині предметів, яка складається з ряду величин, що зменшуються або збільшуються.

4. Пізніше дітей ознайомлюють із відтінками кольору, різновидами геометричних фігур та відношеннями за розміром між елементами ряду, який складається з більшої кількості предметів. Для дошкільників важливе розвивати аналітичне сприймання – уміння орієнтуватись у поєднанні кольорів, виділяти окремі виміри величин, розрізняти форму предметів.

Отже, систематичний розвиток сенсорних здібностей відбувається на декількох етапах:

1. Етап формування сенсорних стандартів та стійких уявлень про кольори, геометричні фігури та відношення між величинами різних предметів, які відображаються в мовленні.

2. Етап вивчення методів обстеження предметів, а також набуття вміння розрізняти їхню форму, колір та розмір, виконуючи складніші окомірні дії з часом.

3. Етап розвитку аналітичного сприймання, яке включає уміння орієнтуватися в поєднанні кольорів, аналізувати форму предметів та виділяти окремі вимірювальні величини.

Важливо зауважити, що Базовим компонентом дошкільної освіти визначено завдання щодо сенсорно-пізнавального виховання дітей різних вікових груп [8, с. 17-18].

Отже, зміст сенсорного виховання та сенсорного розвитку в дошкільному закладі полягає у знайомстві дітей із сенсорними стандартами, формуванні перцептивних дій та умінні застосовувати їх у практичній діяльності.

1.2. Проблема сенсорного виховання в зарубіжній і вітчизняній дошкільній педагогіці.

Проблема розвитку дошкільників та їх сенсорного виховання, завжди привертала увагу як психологів, так і педагогів. Учені з різних країн вивчали основні поняття, зміст, завдання, засоби, форми та методи, які необхідно використовувати при вихованні дітей. В сучасний час дошкільні заклади України впроваджують передовий педагогічний досвід зарубіжних та вітчизняних педагогів у сфері сенсорного виховання дітей.

Дослідженням у галузі сенсорного виховання займалися такі визначені зарубіжні та вітчизняні педагоги, як М. Монтесорі, Р. Штейнер, Ф. Фребель, С. Русовута інших. Усі ці педагоги дійшли висновку, що сенсорний розвиток є важливою складовою сенсорного виховання та сприяє повноцінному розвитку дитини від раннього віку та впродовж дошкільного дитинства.

Розглянемо більш детально ключові ідеї щодо сенсорного розвитку видатних педагогів. М. Монтесорі, італійський лікар та педагог, внесла в дошкільну педагогіку поняття "сенсорна культура". Основні положення педагогічної теорії М. Монтесорі визначаються такими ідеями, як:

1. Виховання повинно бути вільним.
2. Виховання повинно бути індивідуальним.
3. Виховання має спиратися на спостереження за дитиною [18, с.232].

Вік дітей від народження до 5,5 років вважається оптимальним для сенсорного розвитку. Здорова дитина в цьому віці може вільно сприймати інформацію через зір, слух, відчуття запахів та смаку. Проте високий рівень розвитку органів чуття, за М. Монтесорі, досягається лише через спеціальне тренування, яке здійснюється за допомогою сенсорних матеріалів Монтесорі. Ці матеріали сприяють розпізнаванню властивостей предметів за їх розміром, формою та кольором [15, с. 54].

Використання сенсорних матеріалів спрямоване на розвиток і удосконалення органів чуття (зір, слух, смак і т.д.). Згідно з М. Монтесорі, чуттєве

сприйняття є основою розумового і морального розвитку. Кожен сензитивний період характеризується як: період особливої чутливості і психічних стосунків; період, коли дитина має великий інтерес і стимул до специфічних аспектів оточуючого середовища; період, під час якого дитина зосереджує увагу на конкретних аспектах навколишнього середовища, ігноруючи інші; період, в який виявляються пристрасть і прихильність.

Сенсорний матеріал М. Монтессорі вважається не навчальним обладнанням, а засобом, що допомагає у саморозвитку та духовному росту дитини. Цей матеріал служить зовнішнім стимулом, що привертає увагу та допомагає дитині зосередитись на предметі. Надаючи матеріали, які цікавлять дитину, педагог надає їй необхідну свободу для саморозвитку [15, с. 233].

Розроблені сенсорні матеріали М. Монтессорі спрямовані на викладання дітей розрізняти форму, колір та якості різних предметів. Ці матеріали фокусують увагу дитини на конкретних ізольованих властивостях предметів, наприклад:

- 1) допомагають формувати уявлення про об'єм за допомогою циліндрів, кубів та призм;
- 2) дозволяють ознайомитися з довжиною за допомогою палиць, розділених на дециметри;
- 3) різнокольорові шматки шовкової тканини вчать різноманіттю відтінків [51, с. 10].

Матеріали М. Монтессорі дозволяють спостерігати за розвитком дитини та створюють розвивальне середовище, яке допомагає проводити її від простого до складного, від конкретного до абстрактного, розвивати відповідно до сензитивних періодів. Взаємодія з сенсорними матеріалами вчить дитину логічно та точно мислити, що дозволяє легко переносити отримані знання у математичні терміни.

Розвивальне середовище М. Монтессорі створює умови для ефективного навчання та розвитку дошкільників. (Рис.1.2.1.):

Рис.1.2 Умови ефективного сенсорного розвитку дітей дошкільного віку

За методом М. Монтессорі має бути шість осередків, де розміщені матеріали: "Зона математики", "Зона розвитку мови та письма", "Наукова зона", "Зона сенсорики і моторики", "Зона відпочинку" та "Зона їдальні". Наше дослідження фокусується на "Зоні математики", де дитина ознайомлюється з цифрами, лічбою, дробами та математичними операціями.

У даній зоні знаходяться матеріали, які сприяють розвитку уявлень дитини про цифри, базову лічбу, дроби та прості математичні операції. Наприклад, у грі "Весела лічба" дитина отримує картинки з певною кількістю об'єктів (м'ячі, зайчики, машинки), а також відповідну цифру, розташовану внизу, під зображенням. Дитина проводить пальцем контур цифри, одночасно вимовляючи її. Назву цифри вона отримує від педагога. У цій грі задіяний механізм тактильної, зорової і слухової пам'яті.

При розгляді овочів та фруктів діти визначають їхню форму. Наприклад, яблуко, капуста, вишня, кавун, помідор, вважаються кульовими; морква – конусом; огірок, баклажан – циліндром; картопля, агрус, слива – овалом. Під час групування овочів та фруктів, аналізуючи

розмір і колір, учні порівнюють їх за різними характеристиками. Ознайомлюючись із овочами та фруктами під керівництвом педагога, діти надають їм опис, використовуючи математичні терміни, такі як форма, колір, розмір, довжина та товщина. Виконуючи завдання типу: "Дай половинку картоплі", "Скільки половинок потрібно взяти, щоб мати цілу моркву?", учні отримують уявлення про частини.

Експериментуючи з крупою, діти вивчають розміри (горох – великий, пшоно – маленьке), форми (гречка, горох, пшоно– круглі, схожі на кульки, рис – овал), та кольори (рис, манка – білі, горох – жовто-зелений, пшоно – жовте). Працюючи з різноманітними множинами (іграшки, картинки, цукерки, фрукти тощо), діти навчаються визначати рівність та нерівність множин, називати кількість, визначати ознаки предметів (розмір, довжина, ширина, висота, форма, колір). Ознайомлення з кухонними приладами та їх розташуванням дозволяє дітям вчитися орієнтуватися у просторі. Використовуючи такі слова, як «під», «поруч», «в», «на», «біля» та інші, діти вчать визначати положення предметів у просторі.

Ф. Фребель та М. Монтессорі вважають, що виховання має на меті направляти діяльність дитини, а не обмежувати її. Основними принципами є "самонавчання", "самовираження" та "самоактивність", які впливають на дитину через відповідні завдання та уважно відібраний матеріал [24, с. 43].

Основний дидактичний матеріал, відомий як "дари Фребеля", включає в себе: «1) 6 кольорових м'ячів, обмотаних шерстю, пофарбованих у різні кольори (червоний, жовтий, блакитний, помаранчевий, зелений та фіолетовий); 2) дерев'яні кулі, циліндр та куб; 3) куб, розділений на 8 кубиків; 4) куб, розділений на 8 продовгуватих брусків; 5) куб, розділений на 27 кубиків, з них 21 ціле, 3 розділені на 6 призм та 3 розділені на 4 частини кожен, всього 39 геометричних тіл; 6) 27 цеглинок, з них 21 ціла, 3 розділені навпіл і 3 розділені вздовж, всього 33 геометричних тіла» [41, с. 97].

Весь дидактичний матеріал є простим у користуванні, а завдання, мають на меті розвиток у дитини фантазії під час створення різноманітних

споруд. Фребелівський матеріал ускладнюється з віком та передбачає послідовний перехід від простого до складного, від конкретного до абстрактного.

Й. Песталоцці звертав увагу на формування інтелекту у дітей, вважаючи, що п'ять основних почуттів визначають фізично живу істоту як "ти сам". Він висловлював переконання, що «спеціальне навчання, в якому застосовуються перцептивні дії, є ефективним для формування уявлень у дітей про сенсорні еталони» [35, с. 207].

Ж. Декролі підкреслював, що інтерес дитини може бути активізований лише за умови вільного вибору. Його метод базується на концепції "центрів інтересу" [24, с. 26], де ключовими поняттями виступають індивідуальність та інтерес. Педагог Ж. Декролі, на подібності М. Монтесорі, відзначав важливість матеріалу під час індивідуальної роботи, вказуючи, що дидактичний матеріал повинен зацікавлювати дитину, незалежно від його характеру [24, с. 26].

Рудольфом Штайнером на початку ХХ століття, визначається кількома основними принципами для роботи в дитячому садку:

- 1) Забезпечення комфортних умов для розвитку кожної дитини.
- 2) Виховання через наслідування та приклад.
- 3) Використання різноманітних форм у ході ігрової діяльності.
- 4) Створення предметно-розвивального середовища для вільної гри.
- 5) Інтегрований підхід до навчальної діяльності.

Дидактичний матеріал розташований на дерев'яних полицях і має свої особливості, які дозволяють доповнити предмет у грі до повного образу і сприяють активізації фантазії. "Природні іграшки", такі як поліна, дерев'яні опеньки, зрізи стовбурів берези, шишки, жолуді та інші природні матеріали, використовуються для створення "будівельного матеріалу" у вальдорфському дитячому садку [51, с. 365]. Вихованці самостійно творять іграшки, такі як ляльки, гноми, ельфи та інші казкові герої. Замість справжніх ігрових кубиків, які часто мають чіткі геометричні форми, використовуються

природні матеріали для стимулювання фантазії та творчого мислення дітей. Педагоги уникають використання іграшок з пластмаси та інших штучних матеріалів, надаючи перевагу природним ресурсам для розвитку уяви та творчості.

З кінця XX століття вітчизняна педагогіка виявляє зростаючий інтерес до проблем сенсорного виховання. Проводяться науково-практичні конференції та узагальнюються психолого-педагогічні дослідження щодо розвитку сенсорних здібностей та особистісних якостей в дошкільному віці [36, с. 8].

Важливість сенсорного виховання визнавала Є. Тихеева. Поряд із абстрактним дидактичним матеріалом, вона пропонувала використовувати "природний" матеріал, такий як шишки та квіти, для ознайомлення дітей із властивостями реальних предметів [77, с. 8]. Основним методом педагог вважала "екскурсію", під час якої діти ознайомлюються з предметами та явищами за допомогою всіх п'яти чуттів. Отримані знання діти використовують у дидактичних іграх та виконанні різних ігрових завдань. Вона також розробила систему дидактичних матеріалів, визначивши його головним «принципом парність: 1) штучні: лото, дерев'яні форми та тіла, будівельний матеріал, іграшки, картини; 2) природні: насіння, плоди, овочі, листя, квіти, каміння та ін.; 3) побутові предмети: меблі, посуд, одяг, знаряддя праці, викидний матеріал» [61, с. 1].

С. Русова вважала, що формування знань дітей повинно ґрунтуватися на використанні органів чуття. При ознайомленні дитини з предметом важливо задіяти всі можливі органи чуття, що сприяє легкому та доступному формуванню уявлення про предмет або явище. С. Русова вбачала, що «тільки здорові, добре розвинені чуття дають провідні відчуття, з яких складаються істинні сприйняття, а з них істинні уявлення» [58, с. 279].

О. Запорожець наголошував, що у випадках, коли не передбачається послідовне навчання дітей суспільно встановленим сенсорним еталонам і методам їхнього використання, цей процес відбувається стихійно та може

призвести до відносно низьких результатів. Автор враховував «зовнішні властивості предметів:1)кольори (сім кольорів спектра та їх відтінки);2)форми (геометричні фігури та їх різновиди);3) величини (метрична система)» [76, с. 8].

Л. Венгер розробив систему дидактичних ігор, спрямованих на повне сприйняття предметів (колір, форма, величина тощо), їх властивостей та оволодіння новими діями сприйняття. Дослідник вважав, що «сенсорний розвиток дитини передбачає:1) розвиток сенсорної сфери, заснованої на нормальному системному функціонуванні всіх органів чуття;2)засвоєння сенсорних еталонів;3)вміння співвідносити якості предметів з елементами сформованих систем сенсорних еталонів» [17, с. 21].

Отже, погляди вітчизняних та зарубіжних педагогів на систему сенсорного виховання мають як спільні риси, так і відмінності в педагогічних підходах. Зміст сенсорного виховання організовується по-різному в залежності від цих підходів та включає в себе різноманітний матеріал для формування у дітей уявлень про сенсорні еталони та загальні методи сприйняття предметів.

1.3 Ранній дошкільний вік як об'єкт психолого-педагогічних досліджень.

Ранній вік, що охоплює період від 1 року до 3 років, представляє собою короткий відрізок часу та етап розвитку дитини, під час якого вона починає активно досліджувати оточуючий світ. Це найсприятливіша пора, під час якої дитина починає відкривати для себе навколишній світ. У цей проміжок ростуть потреби дитини в знаннях, активно розвивається її пізнавальна діяльність.

Особистісний аспект активності пов'язаний з розумінням складної взаємодії зовнішніх і внутрішніх процесів людини. Активність визначається

статусом, соціальною функцією, роллю, метою особистості і її морально-ціннісними орієнтаціями. Особистість є відкритою системою, яка взаємодіє зі світом, що утворює самопізнання і «Я» – ядро особистості.

В теорії В. Мясищева розуміння активності особистості пов'язане з психологією відносин. Система взаємин складається з відносин до інших, самого себе, предметів зовнішнього світу. Вона визначає розвиток, формування особистості в процесі діяльності [44, с. 110].

У педагогічній науці існує різнопланове визначення активності:

- як характеристика особистості, що виражає відношення дитини до пізнавальної діяльності, включаючи готовність, прагнення, реалізацію та вибір оптимальних шляхів досягнення мети.
- як процес формування особистості в цілому, виражаючий основні риси ставлення суб'єкта до діяльності, такі як потреби, мотивація, вольові зусилля та емоції [11, с. 51]. [11, с. 51].

Пізнавальна діяльність в ранньому віці – це збагачення знань дітей про навколишній світ. Для дітей 2-3 років вже характерно простежується використання власного досвіду дій і наявних знань.

На цьому етапі особливо важливо, щоб батьки та педагоги допомагали дітям розвивати психомоторні навички, словниковий запас для встановлення контактів з однолітками та стимулювали розвиток інтелектуально-пізнавальної діяльності, а саме: уміння спостерігати, уважно слухати та розглядати.

Пізнавальна активність, за висловами Е. Лобанової [16], є ключовою сферою загального явища активності, охоплюючи предмет, який є визначальною властивістю людини: вивчення навколишнього світу. Це стосується не лише біологічної та соціальної орієнтації в реальності, але й самої суті відносин людини зі світом – в бажанні проникнути в його різноманітність, рефлексії над суттєвими аспектами, виявленні причинно-наслідкових зв'язків, закономірностей та суперечливостей.

Пізнавальна активність становить найбільш універсальну категорію в

аналізах природи психіки, психічного розвитку та потенційних можливостей особистості. Її визначають як: сумісність активної уваги особи (згідно з Н. Добриніним, Т. Рібо); виявлення розумових здібностей суб'єкта пізнання (згідно з С. Рубенштейном); специфічне поєднання емоційно-вольових та інтелектуальних процесів, що підвищує рівень свідомості та розвитку людини (згідно з Л. Гордоном); готовність до енергійного освоєння знань (згідно з Н. Половніковим); прояв трансформаційних дій суб'єкта стосовно навколишніх об'єктів та явищ (згідно з Л. Арістовою).

Пізнавальна активність виражає прагнення самостійно мислити, знаходити власний підхід до вирішення завдань (проблем), бажання самостійно здобувати знання та розвивати критичний підхід до суджень інших, визначати власні судження.

Наголос щодо раннього віку як чутливого підкреслюється не для того, щоб пізнавальна активність формувалася автоматично. Для цього необхідна спеціально організована діяльність, спрямована на ефективний розвиток цього процесу. При цьому Е. Лобанова визначає ключовими умовами формування пізнавальної активності дітей внутрішню активність самої дитини та розумне керівництво цією активністю з боку педагога.

Е. Смирнова [62] вважає, що в ранньому віці інтенсивно розвивається дослідницька поведінка дитини, особливо тоді, коли вона починає самостійно пересуватися і отримує доступ до безлічі предметів навколишнього світу. Всі предмети, які викликають у малюка інтерес, стають «проблемою для розуму».

Також, зазначає Е. Смирнова [62], що предметна діяльність сприяє розвитку пізнавальної активності дитини, вдосконалення психічних процесів: сприйняття, уваги, пам'яті та мислення.

У процесі знайомства з предметами і способами їх використання удосконалюються всі психічні процеси. Розвиток психічних процесів являє собою цілісний процес, який характеризується не стільки вдосконаленням окремих психічних функцій, скільки зміною їх взаємозв'язків. Стосовно до

педагогіки раннього віку це означає, що змістом навчання дітей не повинно бути розвиток і «тренування» окремих процесів – сприйняття, мислення, пам'яті або уваги. Повноцінний психічний розвиток може здійснюватися тільки в процесі цілеспрямованої організації різних видів діяльності дітей, і, перш за все – провідною предметної діяльності, в ході якої удосконалюються всі психічні процеси в їх взаємозв'язку.

У цілісній системі психічних функцій в ранньому віці домінує сприйняття. Дитина пізнає навколишній світ за допомогою зору, слуху, дотику, нюху. На сприйняття світу впливають дії, які є предметними. Дитина може точно розпізнати форму, розмір або колір чогось, якщо від неї вимагається вжити відповідних дій і мати до цього доступ. В інших випадках сприйняття може бути досить неоднозначним і неточним.

А. Люблінська [39] вказує, що протягом перших трьох років життя дитини виникають нові різноманітні потреби. Серед них особливе значення мають соціальні потреби в активній пізнавальній діяльності та спілкуванні з людьми. У ранньому віці активність дитини має яскраво виражений орієнтовно-дослідницький характер. Вона мотивується бажанням дитини дізнатися «що це таке?». Таке ставлення не можна розглядати як прояв лише пізнавального інтересу, проте результатом активності дитини є те, що вона виявляє нові якості предметів і встановлює нові для нього зв'язки і відносини між ними.

Розглянемо поняття пізнавальної активності, яке зазначене статті «Пізнавальна активність молодших дошкільнят» І. Морозова, І. Штепіна на основі понять пізнавальної активності, позначених В. Ільїним, А. Леонтьєвим[42].

Пізнавальна діяльність — це особистісний розвиток, активний стан, у якому виявляється інтелектуально-емоційна реакція дитини на процес навчання: прагнення до пізнання, психічне напруження, прояв вольових зусиль у процесі засвоєння знань, готовність дитини і прагнення до процесу, виконання індивідуальних і загальних завдань, інтерес до діяльності

дорослих та інших дітей.

Отже, пізнавальна активність дитини 1 - 3 років становить бажання дитини зрозуміти предмети і явища навколишнього світу, їх взаємозв'язку, відтворити отримані знання на практиці. Тобто пізнавальна активність – активність, спрямована на пізнання нового з бажанням дитини проявити свою творчість, самостійність.

В процесі пізнавального розвитку вирішуються наступні завдання: сенсорний розвиток дітей, інтелектуальний розвиток дітей, мовленнєвий розвиток дітей, формування елементарних математичних уявлень дітей, розвиток дослідницької діяльності в формі дитячого експериментування і спостереження і індивідуальні пізнавальні інтереси [8].

Отже, завдання вихователя повинні включати в себе знайомство з різними способами дослідження об'єктів навколишнього середовища, стимулювання допитливості і спільне експериментування.

Пізнавальна діяльність є найбільш значущим предиктором успішного розумового розвитку дитини в молодшому віці. Рання пізнавальна активність та інтелектуальний розвиток відповідають не тільки за успіх дітей у практичних завданнях, але й за емоційну залученість дітей, їх постійне бажання досягти успіху та задоволення, яке вони отримують від своїх досліджень. Дитина, яка нормально розвивається, активно прагне до нових вражень, любить спостерігати за оточуючими, швидко виявляє нове, прагне відразу ж досліджувати його, з цікавістю включається в запропоновані дорослим гри з водою, піском, експериментування з різними предметами і речовинами. Таке пізнання захоплює малюка, викликає у нього інтерес, цікавість, здивування, радість відкриття. Дослідницькі інтереси дитини зростають, вдосконалюються та ускладнюються протягом усього раннього віку, залишаючись важливою складовою як пізнавального, так і творчого розвитку протягом наступного віку.

Потреба дитини в активній діяльності та яскраво виражене орієнтовно-дослідницьке ставлення до навколишнього швидко формує її пізнавальні

почуття: спочатку дитина тільки дивується новому, тобто проявляє цікавість, а потім в дошкільному віці вже чітко проявляє допитливість, саме бажання дізнатися щось, що можна сприйняти як нове, дивовижне. На ступінь успішності процесу формування пізнавальної діяльності впливають зовнішні та внутрішні фактори. Ми розглядаємо внутрішні біологічні фактори, а також психічні властивості особистості (здібності, характер, темперамент, спрямованість) щодо зовнішніх соціальних і освітніх факторів.

У розвитку допитливості дітей раннього віку, на думку В. Каменської, вирішальне значення має їх ігрова і практична діяльність. Саме вона стимулює виникнення пізнавальної установки. Дитяча допитливість проявляється насамперед через запитання, на які вони прагнуть відповісти разом з дорослими. Ці проблеми виникають через потребу керувати у великому світі. Причинами запитань, як правило, є виникнення невизначеності в чомусь, прояв чогось невідомого, загадкового, незвичайного, що впливає на дитячу уяву, порушення типового порядку, різноманітні помітні зміни у світі речей і речей. процеси, що оточують дитину.

На ранньому етапі допитливість зумовлена насамперед зовнішніми ознаками предметів і явищ, на думку А. Люблінської[39], перш за все це зумовлено допитливістю дітей. Відсутність знань і життєвого досвіду зменшує здатність осягати сенс речей, виділяти в них найбільш суттєві сторони. Тоді запити спрямовані на отримання описів спостережуваних предметів і явищ, а також пояснень зовнішніх, часто незначних, але значущих предметів і явищ. Пізнавальна діяльність дітей характеризується насамперед яскравим емоційним тонусом. Емоційний вплив на дитину справляє значний вплив на її когнітивний розвиток. Ці впливи є значними.

Отже, пізнавальна активність по відношенню до дітей виражається в їх участі в різних видах діяльності, інтересі до різних видів діяльності, тривалості розгляду предметів, самостійності і наполегливості у виконанні завдань.

Висновки до 1 розділу

У першому розділі магістерської роботи були розглянуті теоретичні основи сенсорного виховання дітей дошкільного віку з використанням ігрових технологій. Було проведено аналіз понять "сенсорне виховання", "сенсорний розвиток" та "сенсорні еталони". Також були розглянуті основні сенсорні еталони та дослідницькі дії дитини з предметами.

У роботі висвітлено динаміку сенсорного розвитку дітей на різних вікових етапах відповідно до Базового компонента дошкільної освіти, а також проаналізовано поставлені завдання сенсорного розвитку. Досліджено, що освітня робота включає ознайомлення з формою та величиною, орієнтування в просторі та часі, формування уявлень про число, цифру та множину. Під час спостереження за динамікою розвитку Базового компонента дошкільної освіти встановлено, що новий матеріал спирається на раніше вивчений.

Під час реалізації дослідження було вивчено та узагальнено педагогічний досвід та ідеї вітчизняних і зарубіжних педагогів з питання сенсорного виховання дітей дошкільного віку. Педагоги досліджували можливості сенсорного розвитку дітей за допомогою різноманітних матеріалів. Цей педагогічний досвід враховує сучасні теорії та практику сенсорного виховання, що дозволяє більш ефективно, різноманітно та цікаво формувати у дітей уявлення про сенсорні еталони та узагальнені методи огляду предметів.

Розділ 2. НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Особливості організації «розвивально-ігрового середовища» для сенсорного розвитку дітей раннього віку.

Проблеми організації розвивально-ігрового середовища в загальному розглядалася, в різного ступеня, більшістю дослідників в різні історичні періоди.

Сучасний ЗДО є місцем, де дитина здобуває досвід широкого спектру емоційно-практичної взаємодії з однолітками та дорослими у ключових сферах її розвитку.

Сучасний філософський погляд на предметно-розвивальне середовище передбачає розуміння його як сукупність предметів, що представляє собою наочно сприйняту форму існування культури. У предметі зображений навик, пізнання, смаки, здібності і потреби безліч поколінь. Через предмет дошкільник пізнає себе, свій організм. Дошкільник пізнає відносини у соціуму один з одним [5].

С. Новосьолова зауважує, що розвивально-предметне середовище є системою матеріальних об'єктів, яка функціонально моделює зміст духовного і фізичного розвитку дитини. Збагачене середовище враховує взаємодію соціальних і предметних засобів для сприяння різноманітної діяльності дитини [49].

На думку О. Комарової, «предметно-просторове розвивальне середовище представляє собою організований простір, що включає в себе спеціально підібрані іграшки, ігрове обладнання, предмети меблів для реалізації конкретних видів діяльності, гри та особистісно-орієнтованої взаємодії» [30, с.5].

Педагогічні можливості середовища великі: це – і умови життєдіяльності дитини (В. Біблер), формування ставлення до базисних

цінностей, засвоєння соціального досвіду, розвиток життєво необхідних якостей (Л. Буєва, Н. Гусєва); це – і спосіб інформації зовнішніх відносин у внутрішню структуру особистості (А. Мудрик), задоволення потреб суб'єкта, зокрема потреби в діяльності. Отже, середовище – це суспільно культурна діяльність, спосіб життя, область передачі і закріплення соціальних навичок, культури і субкультури, розвитку творчості. Середовище формується тільки в результаті даної роботи, а освоєння її суб'єктом втілюється за допомогою естетичного, пізнавального, оцінного та інших видів відносин і взаємодій [19, с. 23].

Багате і різноманітне розвивально-ігрове середовище, що спонукає малюка до активних дій, є найважливішою умовою розвитку пізнавальної сфери.

У віці 1-3 років діти активно знайомляться з навколишнім світом, призначенням предметів, способами взаємодії з ними. Пізнавальна діяльність дитини в цьому віці є провідною, так як займає більшу частину всього часу дітей. Ранній вік характеризується прагненням дитини активно пізнавати світ, експериментувати з різними предметами: розглядати їх, розбирати, впливати ними на інші предмети. Таким способом вона відкриває для себе нові властивості і якості предметів.

Д. Ельконін вказує на те, що у спільній з дорослим діяльності відбувається ознайомлення дитини з навколишніми предметами, їх призначенням, якостями і властивостями. Поступово в дітей виникає тенденція до збільшення активності, експериментування, дослідження та бажання задовольнити свої потреби. Зазначається, що пізнавальна активність дитини розвивається в контексті накопичення життєвого досвіду та прагнення відкривати й освоювати нове з оточуючої дійсності [70].

Л. Виготський зазначає, що для дитини раннього віку кожна річ є привабливою, провокує її на активні дії розглянути, досліджувати предмет. Дитина в процесі пізнання навколишнього яскраво проявляє свої емоції, як позитивні, так і негативні. Пізнавальна активність дітей 1-3 років

відрізняється тим, що пізнання предметів відбувається на основі сприйняття [18].

Є. Смирнова зазначає, що особливості дітей раннього віку, такі як ситуативність, інтерес до предметів, підвищена рухова активність та інші, ставлять специфічні вимоги до організації розвивально-ігрового середовища з метою сприяння їхньому розвитку [61].

Освітньо-виховна система ЗДО містить в собі і формування великих інтересів, і форм діяльності дітей. Прості форми побутової праці і самообслуговування, і конструктивна діяльність з підключенням простих трудових умінь, і різноманітні форми продуктивної діяльності, і заняття згідно ознайомленню з навколишнім явищами природи дитини і соціуму, різні форми естетичної діяльності, прості форми навчальної діяльності відповідно до навчання читання, письма, арифметики і в кінцевому підсумку, рольова гра [16, 65].

Розвивально-предметне середовище як система матеріальних об'єктів діяльності дітей, функціонально моделює зміст його духовного і фізичного розвитку, має на увазі цілісність громадських і предметних методів забезпечення різних видів діяльності дітей. Даний ефективний спосіб формування специфічних дитячих видів діяльності в дошкільному дитинстві, має неминущу цінність, в період життя дитини [3; 23].

Велика роль у повноцінному та всебічному розвитку належить грі – провідному виду діяльності дошкільників, в процесі якого розвиваються всі сторони особистості. Гра є формою непродуктивної діяльності. Вона є ефективним інструментом формування особистості дошкільника та його морально-вольових якостей, оскільки в процесі гри задовольняється потреба впливу на світ, сприяючи істотній зміні в психіці дитини. За словами педагога А. Макаренка, гра має таке ж значення для дитини, як діяльність та робота для дорослого. Виховання майбутнього діяча, на думку Макаренка, передбачається, перш за все, через гру. Для дітей гра, що часто називається "супутником дитинства", становить основний зміст життя, взаємодіючи тісно

з працею і навчанням. У грі задіяні всі аспекти особистості: рух, мовлення, сприймання та мислення. Ця діяльність активізує всі психічні процеси, такі як мислення, уява, пам'ять, і зміцнює емоційні та вольові аспекти. Гра виступає як значущий засіб виховання [25].

Соціальний світ, в якому дитина перебуває під час свого розвитку, наповнений змістом, який викликає інтерес дошкільників і який вони здатні повністю освоїти і зрозуміти. Це включає в себе пізнання самого себе як члена людського співтовариства, розуміння людей, характеру взаємовідносин з ними, осмислення змісту їхньої діяльності, а також ознайомлення з предметним і природним світом. Пізнаючи себе, свої здібності, вміння, дитина вчиться аналізувати і робити висновки про свої можливості; матеріал з предметного світу змушує дитину замислюватися: про походження предметів, про силу розуму людини, про властивості, призначення, якості предметів і т. д. У ЗДО, цей світ представлений предметно-розвивальним середовищем, яке гарантує психологічну безпеку для кожної дитини. Це середовище служить засобом формування знань, вмінь і навичок, необхідних для повноцінного особистісного розвитку, а також сприяє розвитку індивідуальності дітей. Термін "розвивально-ігрове середовище" розглядається в педагогіці як більш конкретна характеристика середовища, що є стимулом для активної та спрямованої розвивальної діяльності дитини. Воно впливає на загальний розвиток особистості та сприяє формуванню більш конкретних якостей, таких як самостійність, активність та спостережливість.

Розвивально-ігрове середовище – це комплекс санітарно-гігієнічних, матеріально-технічних, психолого-педагогічних, естетичних умов, що забезпечують організацію життєдіяльності дітей в ЗДО.

Розвивально-ігрове середовище повинне виконувати розвиваючу, освітню, виховну, організаційну, стимулюючу, комунікативну функції.

Охарактеризуємо основні функції. Функція стимулювання активності дітей. Мета полягає в тому, щоб надати дитині різноманітні матеріали, щоб

вона могла активно брати участь у різноманітних заходах. Середовище у певному сенсі стає для дітей мотивацією вибору виду самостійної діяльності, що відповідає їхнім інтересам і потребам, або формує ці інтереси через зміст і вид діяльності. Середовище суб'єкта призначене для виконання нових дій, розвитку когнітивних здібностей і повинно постійно містити маркери новизни та складності. Воно насичене, різноманітне та емоційно захоплююче.

Інформаційна функція - розмаїття тематики, багатство функціональних ознак елементів, повнота і різноманітність елементів забезпечують необхідний інформаційний рівень середовища на кожному етапі розвитку особистості дітей. Продумане оформлення предметно-просторового середовища моделює функціональний розвиток дитячої діяльності, оскільки «інформація», яка міститься в ньому, не проявляється відразу, а спонукає дитину до її пошуку.

Функція збереження психологічного здоров'я - навколишнє середовище є найважливішим фактором, що впливає на емоційний стан дитини. Зміст матеріалів і обладнання, їх розміщення, планування приміщень викликає позитивні емоції, дає можливість знаходити зручне місце як для колективної («вільна площа»), так і індивідуальної («куточок усамітнення» та ін.) діяльності.

Виховна функція середовища - середовище є тим самим центром, де зароджується основа для співробітництва, позитивних взаємовідносин, організованої поведінки, дбайливого ставлення. Згідно з виховною функцією, наповнення та створення розвивального середовища має бути зосереджене на створенні ситуацій, у яких діти постають перед моральним вибором: поступатися чи брати собі, ділитися чи діяти самостійно, пропонувати допомогу чи обходити проблеми однолітків.

Вихователю необхідно враховувати вікові та індивідуальні особливості розвитку кожної дитини, знати групу в цілому, щоб не ставити перед нею непосильні завдання. Розвивально-ігрове середовище повинно створюватися з урахуванням вікових можливостей дітей, статевих схильностей і інтересів і

конструювати так, щоб дитина протягом дня могла знайти для себе заняття до душі. Підбір матеріалів, дидактичних ігор, посібників, дитячої літератури повинен враховувати особливості різних рівнів розвитку дітей і допомагати здійснювати необхідну корекцію для позитивного розвитку кожної дитини [15, с. 44].

Отже, розвивально-ігрове середовище є частиною розвивально-предметного середовища. В ЗДО створюються умови для ігрової діяльності на майданчику, в груповій кімнаті, в комп'ютерно-ігровому комплексі або інших функціональних приміщеннях, призначених для ігор дітей (театральна студія, творча майстерня, кімната розвиваючих ігор). Організація простору повинна надати можливість для різноманітних ігор. Ігровий простір має бути вільним для визначення елементів — просторових змінних, специфічних для рамок ігрової площі, що забезпечить простір для винаходів і відкриттів.

Розроблені В. Петровським і його колегами принципи побудови розвиваючого середовища в повній мірі можна віднести і до організації розвивально-ігрового середовища, але при цьому доповнити їх і на деяких зупинитися більш докладно [51, с. 57].

С. Новосьолова відзначала, що розвивально-ігрове середовище в сучасних ЗДО повинно забезпечувати право дитини на гру. Останнім часом в ЗДО закономірністю стає тенденція збільшення часу на навчання, а часу на гру скорочується. Свобода досягнення дитиною свого права на гру є основоположним принципом [48, с. 59].

Принцип універсальності розвивально-ігрового середовища дозволяє модифікувати ігрове оточення, адаптувати його відповідно до конкретних планів, створюючи таким чином насичене, гнучке та розвивальне середовище для гри. Цей принцип дозволяє моделювати розвиток гри, забезпечуючи її активний та динамічний характер.

Принцип систематичності передбачає цілісність всіх складових елементів ігрового середовища. Розвивально-ігрове середовище не повинно бути перенасиченим, і його наповнення повинно враховувати пріоритетність

ігор, які відповідають віку та розвиваючому потенціалу дитини. Особлива увага має бути приділена іграм-експериментам, дидактичним іграм, сюжетно-рольовим та режисерським іграм. Це включає самостійні ігри, які сприяють активному розвитку дитини [24].

Останнім часом у багатьох ЗДО компонентами розвивально-ігрового середовища стали ігroteки, театральні студії, творчі майстерні тощо, де збирається ігровий матеріал за видами. Він досить різноманітний, естетичний, є в необхідній кількості. І ці функціональні приміщення, безумовно, радують дітей, але при цьому розвивально-ігрове середовище в груповій кімнаті збіднюється і не може служити цілям розвитку дитини-дошкільника. Спеціально виділені приміщення діти відвідують за розкладом, що обмежує їх свободу вибору в реалізації своїх ігрових задумів. При створенні ігрового середовища в ЗДО слід зберігати рівноцінність оснащення функціональних і групових приміщень, і потребу в ній необхідно максимально задовольняти.

Отже, при організації розвивально-ігрового середовища важливо враховувати можливість створення оптимальних контактів між дітьми та дорослими, а також забезпечити гнучкість у впливі на навколишнє середовище відповідно до бажань, настроїв і можливостей дітей. Важливо будувати непересічні центри активності, які дозволяють дітям вільно займатися різними видами діяльності, не заважаючи один одному. Організація розвивально-ігрового середовища сприяє ефективному виховному впливу, спрямованому на формування активного пізнавального ставлення дітей до оточуючого світу – предметів, людей, природи.

Поняття сенсорного виховання та сенсорного розвитку завжди викликало інтерес серед психологів, педагогів, науковців та філософів. Ранній та дошкільний вік вважається особливим періодом для формування у дітей уявлень про сенсорні еталони. Тому слід враховувати, що вік від 1 року до 6 років є чутливим для формування у дітей знань про сенсорні еталони.

Сенсорний розвиток дітей дошкільного віку є об'єктом дослідження в

наукових працях таких вчених, як Е. Ф. Войлокова, Л. А. Венгер, В. А. Денисенко, М. Л. Кривонос, Н. А. Тріщун, О. С. Шайкіна та інші. Автори, такі як А. А. Палий, С. Д. Забрамна, О. О. Катаєва, Є. А. Стребельова, Л. А. Венгер інші, в своїх дослідженнях присвятили увагу діагностиці рівня розвитку сенсорних еталонів у дітей дошкільного віку.

Сенсорний розвиток є процесом формування сприйняття та уявлень про предмети і явища навколишнього світу. Сприймання, визнаний провідним пізнавальним процесом у дошкільному віці, виконує ряд функцій, таких як об'єднувальна, пізнавальна, регулятивна, діяльнісна, орієнтаційна та комунікативна. Ці функції сприяють інтеграції різних пізнавальних процесів в єдину злагоджену систему та розвитку важливих умінь та навичок у процесі взаємодії з навколишнім світом.

Психологи виділяють основні властивості сприймання:

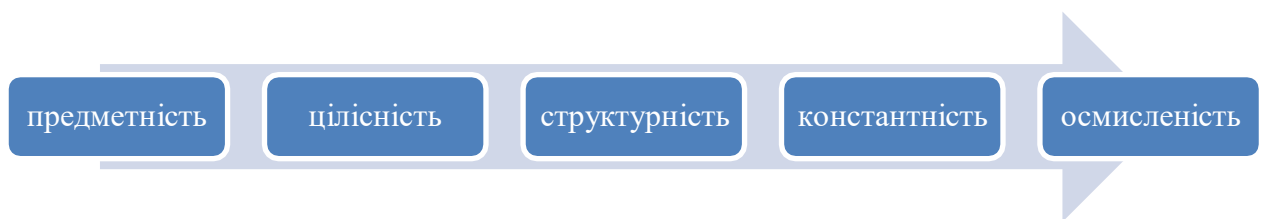

Рис. 2.1 Основні властивості сприймання

Сприймання сенсорних еталонів відбувається різним чином залежно від конкретної властивості предмета. Наприклад, сприймання кольору відрізняється від сприймання форми та величини, основним чином через те, що властивість кольору практично неможливо визначити шляхом проб і помилок. Для сприйняття кольору обов'язково потрібно його побачити, що здійснюється через зоровий аналізатор.

У розвитку сприймання важливе значення мають перцептивні дії. Перцептивні дії є структурними одиницями процесу сприймання, що забезпечують свідоме перетворення сенсорної інформації для побудови образу, адекватного предметному світу [75, с. 23]. До перцептивних дій відносяться рухи руки, які мають певну мету у обстеженні предмета, а також рухи очей, які реконструюють контур предмета та виділяють його основні

ознаки. Дії обстеження та порівняння об'єктів за суспільно визначеними мірками формують сенсорні еталони, які дитина повинна засвоїти [46, с. 15].

У ході нашого дослідження ми ставили перед собою завдання обґрунтувати важливість сформованості системи сенсорних еталонів у період дошкільня.

Одним із основних завдань дослідження було визначити рівень сформованості уявлень про сенсорні еталони у дошкільників. У методичній літературі існує значна кількість авторських методик, які дозволяють розвивати та діагностувати рівень сформованих уявлень дітей про сенсорні еталони. Розглянемо детальніше ті методи, які ми використали в ході нашого дослідження:

1. Методика: «Форми», «Кольори», «Склади смужки» (О. Катаєва, О. Стребелева) .
2. Методика: «Поділи на групи», тест «Знайди квадрат» (А. Палій).
3. Методика: «Відтінки кольору», «Складання піраміди з кілець» (С. Д. Забранна, О. В. Боровик).
4. «Знайди предмет схожого кольору» (методика Л. А. Венгера).

За результатами комплексної діагностики буде організовано методичну роботу з сенсорного розвитку. Областями роботи будуть сенсорні еталони, такі як колір, розмір і форма, а також загальне сприйняття дитиною всіх еталонів за допомогою різних матеріалів і засобів.

2.2 Особливості проведення дослідження рівня сенсорного розвитку дітей дошкільного віку.

Відповідно до розробленої методики дослідження сенсорного розвитку дітей дошкільного віку, на визначальному експериментальному етапі отримано кількісні та якісні результати, які потребують аналізу та інтерпретації.

Під час обстеження було опитано 30 дітей 5-річного віку експериментальної групи (ЕГ) та 30 дітей контрольної групи (КГ). Всі діти розвивалися нормально і змогли виконати всі завдання. Діти проводять діагностику через гру. Дітям цікаво виконувати завдання, але деякі потребують підказок і допомоги у виконанні завдань. Усі отримані дані вносили в таблиці «Діагностика математичного розвитку дітей 5 років» (ЕГ та КГ).

Для визначення знань дітей про геометричні фігури та їх назви використовувалася методика «Форми». Тільки 40% дітей ЕГ правильно назвали геометричну фігуру за її назвою, навіть 8 дітей в обох групах знали таку фігуру, як ромб, а 60% дітей не виконали завдання (Рис.2.1).

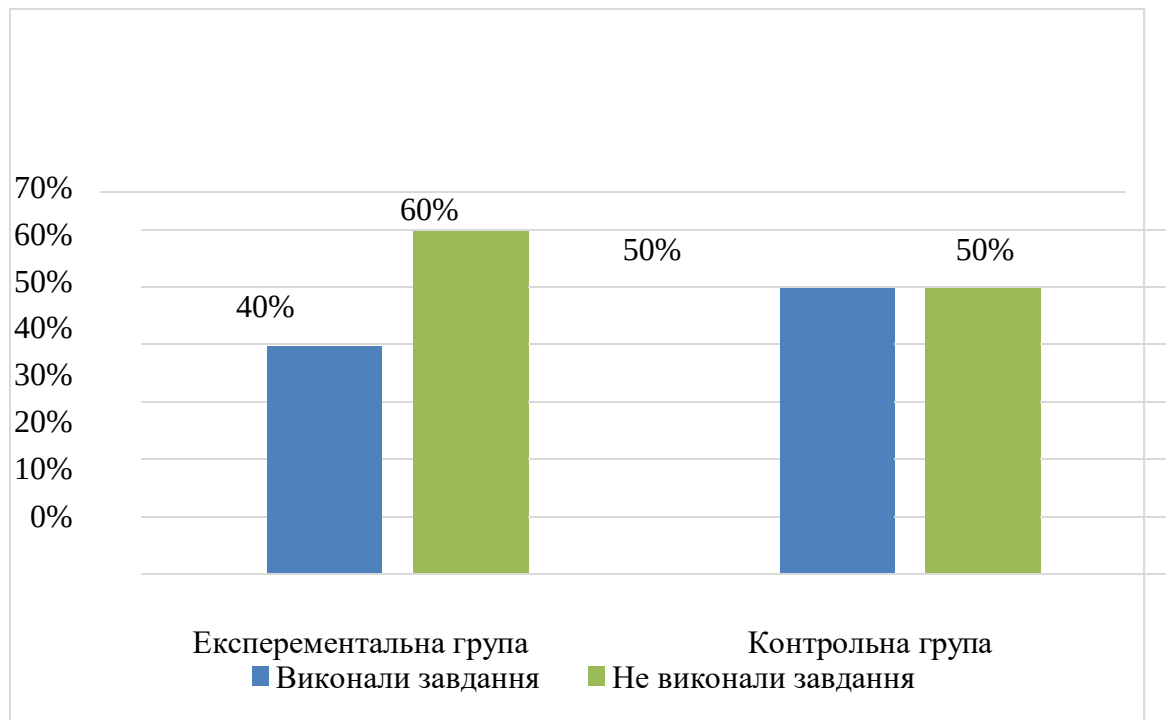

Рис.2.1. Результати дослідження ЕК та КГ (за методикою «Форми»).

В обох групах (КГ і ЕГ) було помічено, що діти, які не виконали завдання, допускали однакові помилки. Зокрема, більшість дітей плутали квадрат і прямокутник, а інші не називали прямокутник, але могли визначити його як "цеглину" через втрату назви. Аналогічна ситуація спостерігалася при розпізнаванні овалу, який деякі діти називали "картоплею".

Отримані кількісні дані з методики "Поділи на групи" для ЕГ показали (Рис. 2.2), що 36% дітей не допустили жодної помилки, а 64% не змогли правильно розділити геометричні фігури на всі необхідні групи.

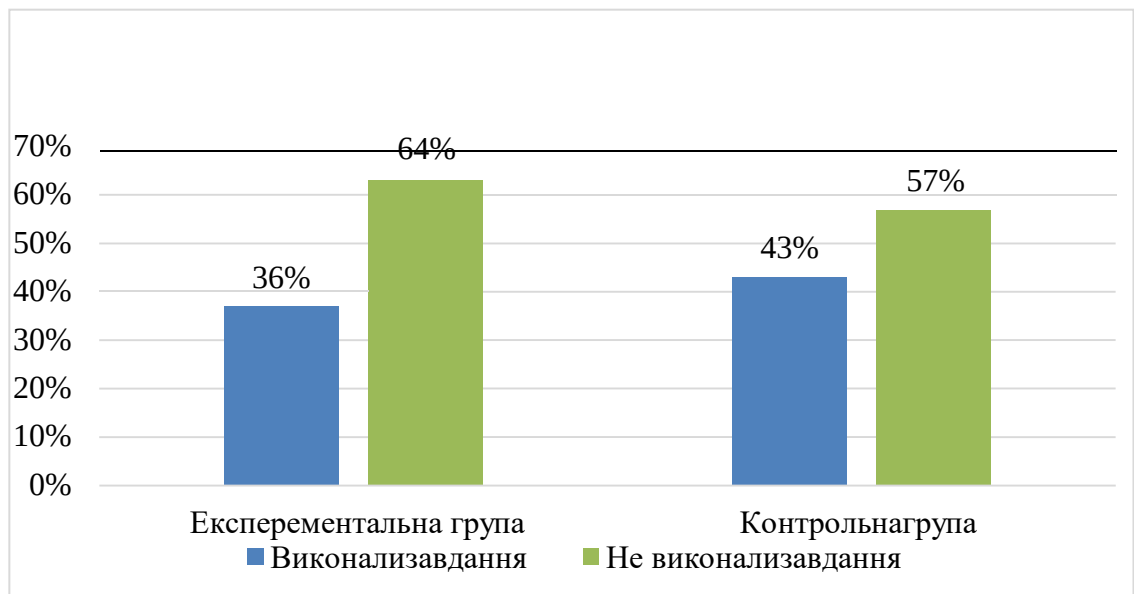

Рис.2.2. Результати дослідження ЕГ та КГ (за методикою "Поділи на групи")

Під час проведення дослідження виявлено, що результати у КГ були кращими порівняно з ЕГ (див. Рис. 2.2). Зокрема, 43% дітей КГ успішно впорались із завданням, у той час як 57% не змогли виконати його.

Метою дослідження було діагностування логічного мислення. За допомогою цієї методики діти найгірше справились. Більшість з них не врахували розмір великих і малих фігур. Єдиний випадок, коли одна дитина вказала додатковий ознаку – кількість кутів (чотирикутників) у формі квадратів та ромбів. Важливим аспектом є те, що всі діти правильно розділили геометричні фігури за кольором.

Тест "Знайди квадрат" був спрямований на визначення постійності сприйняття дитиною геометричних фігур (чотирикутників), зокрема за

допомогою квадратів.

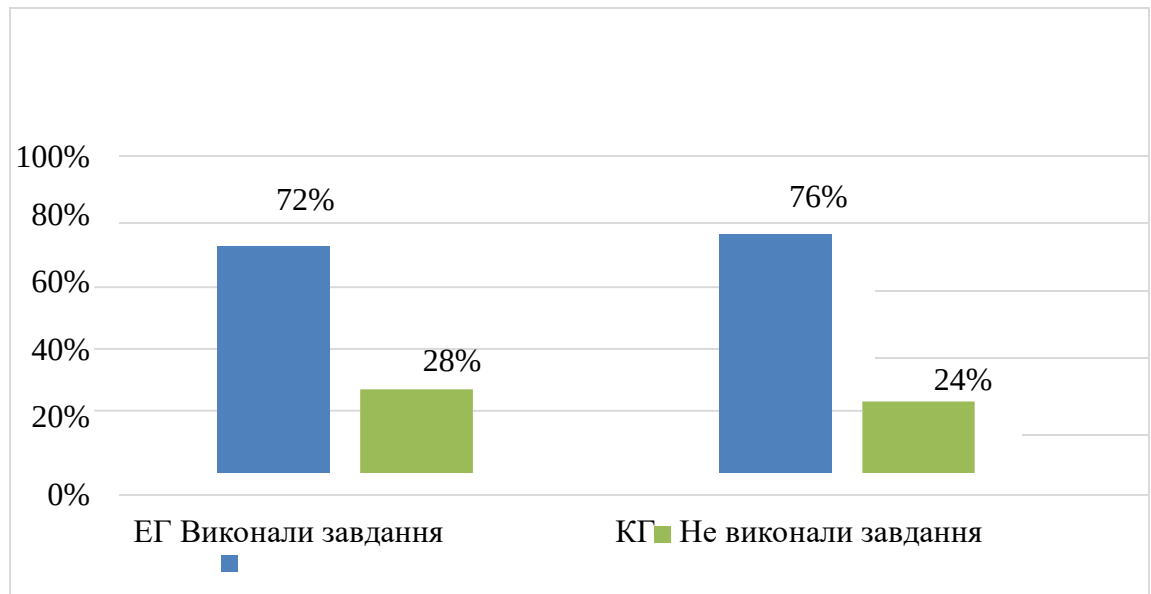

Рис.

2.3. Результати дослідження у ЕГ та КГ (за методикою "Знайди квадрат")

Більшість дітей з ЕГ (Рис. 2.3), а саме 72%, успішно впорались із завданням "Знайди квадрат", в той час як 28% не змогли виконати його.

У КГ (Рис. 2.3) під час виконання завдань виявлено, що 76% дітей вміють визначати квадрат та обирати його серед чотирикутників, а 24% не впорались із завданням. Ті діти, які не впорались із завданням, можливо, неправильно називали чотирикутник "квадратом", але в ході розв'язання завдання вони коригували свої помилки, вказуючи на правильний варіант відповіді.

Отже, в ході проведення діагностичного обстеження дітей з сенсорним розвитком, зокрема за методиками "Форми", "Поділи на групи" і "Склади квадрат", були отримані такі дані (Рис. 2.4):

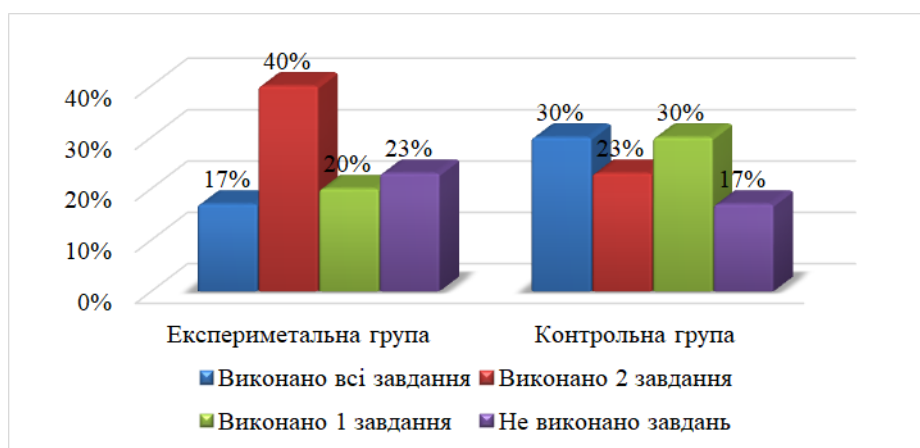

Рис.2.4. Результати рівня сформованості сенсорного еталону – форма у дітей ЕГ та КГ (за методиками "Форми", "Поділи на групи" і "Склади квадрат")

Висновок з діаграми (Рис. 2.4) показує, що в контрольній групі дошкільників, які виконали всі завдання, було більше на 14%. Щодо виконання лише двох діагностичних методик, показники експериментальної групи були вищими на 17%, а діти контрольної групи, які виконали лише одне завдання, були вищими на 10%. Дітей, які не виконали жодного завдання в ЕГ, було більше на 6%.

Під час діагностичного обстеження ЕГ та КГ на рівень сформованості сенсорного еталону – кольору за методикою “Кольори”, отримані кількісні дані показали, що 40% дітей КГ не допустили жодної помилки, а 60% не змогли правильно назвати або переплутали кольори. Під час дослідження КГ, діти трошки краще впорались із завданням, оскільки 43% дітей виконали його, а 57% не змогли назвати всі кольори.

У дітей ЕГ та КГ виникли труднощі в назві синього та блакитного кольору, жовтого та помаранчевого, а також червоного та рожевого. Деякі діти забували назви кольорів та не називали їх, наприклад, коричневий, фіолетовий та оранжевий.

Методика «Відтінки кольору» дала можливість з’ясувати здатність дитини розрізняти колірні відтінки. Проведене обстеження виявило, що дітям дуже складно розрізняти кольори за інтенсивністю кольору. Це можна

побачити з результатів дослідження. Тільки 27% дітей ЕГ та 33% дітей КГ впорались із завданням.

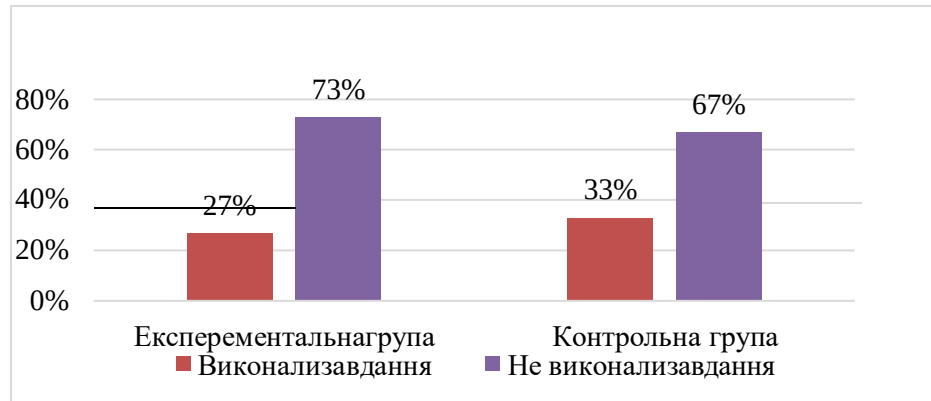

Рис.2.6. Результати дослідження у ЕГ та КГ

Діти з ЕГ, а саме 73% та 67% КГ (Рис.2.6), завдання не виконали, тому що плутали розташування кольорів. Найсвітліший та найтемніший колір діти відразу знаходили, а ось з 2, 3, 4 та 7, 8, 9 колірним відтінком у дітей виникали труднощі, оскільки вони дуже схожі. Тому діти мають слабо розвинутий колірний зір та здатність розрізняти насиченість колірного відтінку.

Провівши дослідження за методикою «Знайди предмет схожого кольору», ми виявили, що ЕГ та КГ впорались із завданням однаково. Дана методика передбачала дослідження уміння дитини розрізняти кольори під час зіставлення предметів. Більшість дітей, а саме 57%, виконали завдання, а 43% дітей (Рис.2.7) мали труднощі під час знаходження всіх предметів потрібного кольору. Деякі предмети були світлішого кольору, і діти просто його не помічали. Деякі дошкільники брали предмети та порівнювали зі зразком, який має відповідний колір, і це допомагало виконати дане завдання.

Провівши діагностичне обстеження дітей з методик сенсорного розвитку дітей, а саме – сенсорний еталон колір, ми отримали наступні дані (Рис.2.8):

Рис.2.8. Результати сформованості сенсорного еталону – колір у дітей ЕГ та КГ

Під час дослідження ЕГ та КГ дітей ми виявили, що всі завдання виконало більше дітей в ЕГ, а ось 2 завдання, більшість дітей виконали в КГ. Цей показник більший на 17%. ЕГ показала, що діти, які не виконали та виконали лише 1 завдання їх більше, ніж в КГ, а саме – не виконали жодного завдання – 8 дітей, та лише 1 завдання виконали 12 дошкільнят. Показники в КГ показують, що відсоток не виконаного завдання більший на 4%, а виконаного лише 1 завдання – більше на 7% (Рис.2.8).

Методика «Склади смужки» була орієнтована на те, щоб виявити здатність дитини визначати величину предметів, тобто їхню довжину. Більшість дітей ЕГ, а саме 53% – відразу склали «драбинку», розташовуючи смужки «на око», інші – 47% не впорались із завданням (Рис.2.9).

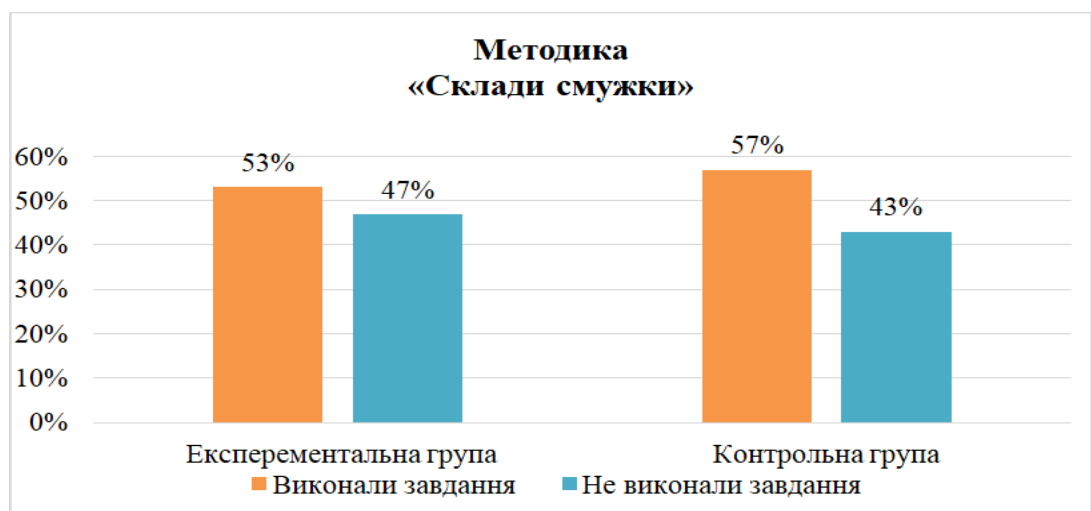

Рис.2.9. Результати дослідження у ЕГ та КГ

Дослідження, яке проводилось з КГ (Рис.2.9), показало трішки кращі

результати, де 57% дітей виконали завдання, а 43% дошкільників потребували допомоги. Це зумовлено тим, що під час проведення занять вихователь не застосовував такі практичні прийоми, як прикладання і накладання.

Методика «Складання та викладання мотрійок» спрямована на дослідження розуміння дитиною величини об'ємних предметів та те, як вона зорово співвідносить розміри під час збирання. Результати обстеження дітей ЕГ та КГ (Рис.2.10) показали, що 57% дітей можуть правильно виконати завдання, без допомоги дорослого, а 43% дошкільнят потребують допомоги під час складання мотрійки.

Рис.2.10. Результати дослідження у ЕГ та КГ

Дослідження координації рухів у дошкільників та їх уявлень про сенсорний еталон – величину було проведено за допомогою методики "Складання піраміди з кілець". Зазначена методика найкраще справилася з вимірюванням цих показників серед дітей КГ та ЕГ. Діти в основному не потребували додаткової допомоги, оскільки вони вже вчилися нанизувати кільця на піраміду з раннього віку. Тим не менше, після навчання та використання практичних прийомів, деякі діти з 1 і 2 групи змогли успішно виконати вправу вже на другій спробі.

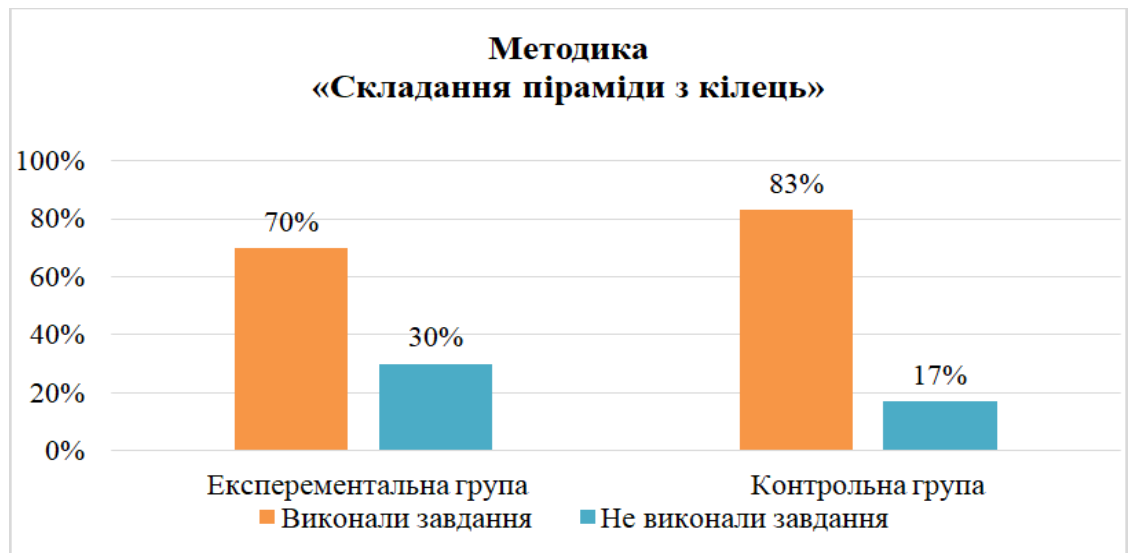

Рис.2.11 Результати дослідження у ЕГ та КГ

КГ виявилася більш успішною в виконанні завдання, здійснивши його на рівні 83%, порівняно з ЕГ, де завдання виконало лише 70% дітей. В ЕГ більшість, а саме 30%, не впоралися із завданням, тоді як у КГ цей показник склав всього 13% дошкільників (Рис.2.11).

Результати діагностичного обстеження дітей обох груп за методиками сенсорного розвитку для дітей 5 років, такими як "Складання смужок", "Складання та викладання матрійок" і "Складання піраміди з кілець", зосереджуються на сенсорному еталоні величини (Рис.2.12).

Рис.2.12 Результати сформованості сенсорного еталону – величина у дітей ЕГ та КГ

З аналізу діаграми (Рис.2.12) випливає, що КГ суттєво краще впоралась із завданням, здійснивши його на рівні 83%, порівняно з ЕГ, де завдання виконало лише 70% дітей. У ЕГ більшість, а саме 30%, не впоралися із завданням, тоді як у КГ цей показник склав всього 13% дошкільників (Рис.2.11). Результати діагностичного обстеження дітей обох груп за методиками сенсорного розвитку для дітей 5 років, такими як "Складання смужок", "Складання та викладання матрійок" і "Складання піраміди з кілець", зосереджуються на сенсорному еталоні величини (Рис.2.12).

Детальніший огляд результатів вказує на те, що найвищий відсоток дітей в обох групах виконав 2 завдання, особливо в КГ, де цей показник вищий на 17% в порівнянні з ЕГ. Також в КГ більший відсоток виконаних всіх завдань - 24%, хоча в порівнянні з ЕГ цей показник на 7% менше. В ЕГ більший відсоток дітей не впорався з завданням (17%), у порівнянні з КГ, де тільки 3% дітей не виконали вправу. Також в ЕГ більший відсоток дітей, які виконали лише 1 завдання (33%), у порівнянні з КГ, де цей показник на 10% менший (Рис.2.11).

Загальним висновком з діагностичних методик є те, що діти КГ виявилися ефективнішими в виконанні завдань під час дослідження всіх сенсорних еталонів. Найкращі результати були зафіксовані у методиках «Складання смужок», «Складання та викладання мотрійок» і «Складання піраміди з кілець», де більше 50% дітей обох груп продемонстрували здатність вимірювати та зорово співставляти величину предметів, як плоских, так і об'ємних. Найважче дітям було із методиками «Кольори», «Знайди предмет схожого кольору», особливо з методикою «Відтінки кольору». Зазначимо, що у деяких випадках розташування кольорів за насиченістю може бути впливовим фактором, а індивідуальні особливості сприйняття кольорів також варто враховувати. Загалом, робота над розвитком сенсорних навичок та вмінь дошкільників повинна бути системною та регулярною, охоплюючи всі напрями сенсорного розвитку.

До п'яти років діти, як правило, вже знають основні кольори, за

винятком блакитного та фіолетового. Зокрема, важко засвоюється блакитний колір, який часто плутається зі світлими відтінками синього. Тому перед вивченням блакитного кольору важливо надати уявлення про відтінки, які утворюються при змішуванні двох сусідніх кольорів, розміщення кольорових тонів у спектрі та їх поділ на теплі (від червоного до жовтого) і холодні (від зеленого до фіолетового) групи. Ознайомлення з відтінками дозволяє порівнювати світло-синій та блакитний кольори. Встановивши різницю між ними, можна визначити блакитний колір як той, що знаходиться між зеленим і синім. Для дітей цього віку важливо вивчити розрізнення 4-5 відтінків за насиченістю, приділяючи увагу окремим назвам відтінків, наприклад, світло-червоний, який називається рожевим.

Назви геометричних фігур для дошкільників можуть бути важкими для запам'ятовування. Протягом року діти не завжди повторюють їх назви, що ускладнює процес навчання. Ознайомлення з геометричними фігурами в межах сенсорного виховання відрізняється від їх вивчення у процесі формування елементарних математичних уявлень.

Оволодіння еталонами форм передбачає здатність дитини впізнавати, називати та працювати з основними геометричними фігурами, такими як квадрат, трикутник, коло, прямокутник та овал. Після цього можна вводити нові фігури, такі як трапеція, ромб і п'ятикутник, і розглядати різновиди овалів, трикутників, прямокутників і трапецій.

Необов'язково вивчати назви фігур, головне, щоб дитина могла розрізняти їх на вигляд. Однак найбільші труднощі виникають у дітей, коли йдеться про уявлення про величину предметів. З молодшого дошкільного віку діти повинні розташовувати предмети в порядку збільшення та зменшення інтенсивності ознаки, але у середньому дошкільному віці можуть виникати труднощі. Еталони величини мають умовний характер і вимагають певної математичної підготовки, яку для дошкільників може бути складним засвоєнням.

Для розвитку сприймання розмірів необов'язково використовувати

метричну систему. Предмет може розглядатися як великий чи малий в порівнянні з іншим предметом. Таким чином, у дітей формується уявлення про співвідношення за розміром між трьома предметами: великим, меншим та найменшим. Ознайомлюючи дітей із величиною, важливо порівнювати знайомі великі чи маленькі предмети, наприклад, «слон великий», «муха маленька». У віці 5-6 років дитину можна вчити порівнювати спочатку 2-3, а потім більше предметів, які утворюють ряд величин, що зменшуються чи зростають. Це також включає в себе навчання дітей методам порівняння та серіації. Оволодіння еталоном «величина» в цьому віці передбачає здатність виділяти не тільки довжину, але і ширину та висоту предметів.

Діти отримують знання, відчуючи різні рівні сенсорних подразників, відбуваються в певному порядку. Спочатку дошкільнята знайомляться з первинними закономірностями, а потім з різними їх різновидами. Крім того, слід уважно вивчати різні еталони по черзі, і спочатку нехай їх називає дорослий, а потім дитина. Розширенню знань про сенсорні орієнтири сприяють ігрові технології, навчальні і рольові ігри, орієнтовані на органи чуття.

Висновки до 2 розділу

У другому розділі магістерської роботи ми описали методики для дослідження рівня сформованості сенсорних еталонів, зокрема форми, коліру і величини серед дошкільників. Дослідження еталону форми включало методики «Форми», «Поділи на групи» і «Знайди квадрат», які спрямовані на вивчення знань та уявлень дітей про геометричні фігури.

Методики для дослідження еталону коліру включали в себе «Кольори», «Відтінки кольору» та «Знайди предмет схожого кольору». Ці методики допомагали визначити, як діти знають кольори, як вони розрізняють колірні відтінки і як вони можуть співставляти різні предмети за одним кольором.

Для визначення уявлень дошкільників про еталон величини (розмір) були використані методики, такі як «Склади смужки», «Складання і викладання мотрійок» і «Складання піраміди з кілець». Мета цих методик полягала в дослідженні здатності дитини визначати величину предмета, як плоского, так і об'ємного.

У дослідженні ми вивчили дві групи дошкільників: ЕГ та КГ, використовуючи методики сенсорного розвитку. Проаналізувавши результати дослідження, ви визначили, що КГ краще впоралась із завданнями у всіх методиках сенсорного розвитку.

Ваш аналіз результатів дослідження методик на сенсорний еталон форми та колориту надає важливий погляд на рівень сформованості сенсорних навичок серед дошкільників у КГ та ЕГ.

Щодо методики на сенсорний еталон форми, ви вказали, що КГ краще впоралась із завданнями. Результати показують, що діти в КГ більше виконали завдань, особливо 2 завдання із методики "Поділи на групи". Однак ЕГ мала більший успіх у виконанні завдань з методики "Знайди квадрат".

Щодо методики на сенсорний еталон кольору, видно, що ЕГ досягла кращих результатів у виконанні всіх завдань. Зокрема, вони краще впорались із завданнями "Знайди предмет схожого кольору". З іншого боку, в КГ - більше дітей виконали завдання з "Відтінків кольору".

Аналіз таких даних допомагає зрозуміти, які аспекти сенсорного розвитку можуть вимагати додаткової уваги в освітньому процесі та дозволяє вам врахувати ці результати при подальших дослідженнях чи формуванні педагогічних стратегій. Під час дослідження дітей з методик на сенсорний еталон – величина, ми отримали такі результати, що КГ виконала більше завдань, ніж ЕГ: всі завдання виконало 24 % дошкільників КГ, та 17 % дошкільників ЕГ, а також 2 завдання - КГ (50 %) та ЕГ (33 %); 1 завдання виконало більше дітей ЕГ – 33 %, а КГ – 23 %. Жодного завдання більшість дітей не виконали в ЕГ -17 %, а в КГ- лише 3 %. Найкраще дошкільники впорались із методикою «Складання піраміди з кілець», майже однаково

показали результати з методик «Склади смужки» та «Складання і викладання мотрійок».

Розділ 3. ПЕДАГОГІЧНІ -УМОВИ СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ДОШКИ «БІЗІБОРД»

3.1. Методика використання дошки «Бізіборд» на заняттях з сенсорного розвитку дітей раннього віку.

Ідея створення бізіборда – розвиваючої дошки з безліччю предметів, здатних зацікавити малюка і стимулювати його інтелектуальний і фізичний розвиток – належить М. Монтесорі, автору унікальної педагогічної методики, заснованої на ідеї вільного виховання. Хоча від моменту створення першого бізіборду минуло понад сто років, у сучасних батьків ці унікальні іграшки залишаються надзвичайно популярними. Бізіборди, бізікуби, бізі-будиночки в усіх їхніх удосконалених варіаціях – це простий, доступний, цікавий і дуже ефективний спосіб безпечного та корисного проведення часу для дитини. Розвиваюча дошка, яку можна придбати в інтернет-магазині inkluzia.com.ua для мешканців Києва, Харкова, Одеси чи Дніпра, дозволяє врахувати індивідуальні потреби кожної дитини. Вона вимагає від дорослої людини лише спостереження за грою дитини та надання періодичних пояснень і підказок.

Всі сенсорні методики спрямовані на активізацію роботи головного мозку малюка, використовуючи різноманітні доступні об'єкти та можливості. Зовнішнє середовище, що оточує маленьку дитину, має безліч фізичних характеристик, і її взаємодія з цим середовищем природно сприяє розвитку внутрішнього світу.

Не випадково вважається, що активи інтелекту та винахідливості зосереджені на кінчиках пальців дитини. У ранньому віці намагання передавати теоретичні знання, наприклад, про рівномірне розташування точок на поверхні м'яча та його властивості, виглядають безглуздо. Але, якщо дитина тримає м'яч у руках та кидає його, вона практично розуміє, що предмет має певні особливості, він пружний, він не має кутів. Дитина спостерігає за траєкторією руху, осягає закономірності та вчиться визначати

силу. Іншими словами, нейронні зв'язки формуються природно, коли дитина має можливість експериментувати, рухатися, доторкатися, нюхати, відчувати і так далі.

Величезним плюсом бізікуба є його адаптованість до потреб, віку, навичок і навіть настрою дітей. Хлопчики і дівчатка самостійно вибирають, яким боком розвиваючої іграшки вони хочуть гратися в даний момент. А вже з завданням навчити маленького непосиду довше (10-30 хвилин) сидіти на одному місці, зосередившись на виконанні цікавих завдань бізіборд справляється просто на відмінно!

Бізіборд для дітей – "розумні" іграшки, які залучають такі сфери розвитку: уважність і самостійність (захопиви та різноманітні ігри вимагають зосередитися і навчитися приймати рішення, які тягнуть за собою певні результати); навички самообслуговування (знайомство з липучками, шнурками, замочками); дрібна й велика моторика (в грі можуть бути залучені як кінчики пальців, так і ліктьові і плечові суглоби); сенсорика (завдяки тому, що всі елементи бізіборда мають різну фактуру, поверхню, властивості, коефіцієнти теплопередачі тощо); знайомство з побутовою технікою (лампочками, розетками, вимикачами); посидючість і терплячість у досягненні мети; знайомство з цифрами і освоєння рахування; логічного мислення, розуміння зв'язків між причиною і наслідком.

Своєрідним бонусом для дітей та батьків стає розвиток творчого потенціалу дитини. Адже будь-яким елементам, які містить розвиваюча дошка, можна знайти нестандартне застосування, а про прямий зв'язок між розвитком дрібної моторики і становленням мовних навичок дитини навіть не варто зайвий раз нагадувати. Знаючи можливості дуже простого і ефективного тренажера для маленьких пальчиків, на питання, чи потрібен бізіборд дитині, ви зумієте дати для себе правильну відповідь.

Багато сучасних батьків приймають рішення купити бізіборд, ледь малюкові виповниться пів року. Але, треба відзначити, що далеко не всі дітки в такому ранньому віці здатні проявити інтерес до такої розвиваючої

іграшки. Найбільш активна фаза пізнавальної гри – це період від 1 до 3 років. Втім, категорично ставити верхню межу теж не варто, адже бізіборд або бізікуб, придбаний для малюка, часто стає предметом особливого інтересу для старших дітей дошкільного віку.

У відгуках власники іграшки визнають, що вартість бізіборда багаторазово окупається ще й тим фактом, що молоді батьки отримують дорогоцінні хвилини вільного часу, які завжди є на що витратити. Бізіборд – це повноцінний розважальний і розвиваючий центр, здатний утримувати увагу дитини рекордно довгий час. У міру зростання, проходячи різні етапи свого розвитку, дитина буде знову і знову повертатися до нього, відчуючи радість нових відкриттів.

"Бізікубики" : ця гра спрямована на розвиток дітей раннього дошкільного віку і містить шість ігор, що розташовані на кожній стороні кубика. Наприклад, одна сторона має медузу з ніжками, які кріпляться на резинки та обладнані бусинками різних розмірів і кольорів (жовтий, синій, червоний, зелений); інші елементи включають колесо, засув, дзвіночок з замочком та ручку з жовтою резиночкою. Гра сприяє розвитку дрібної моторики рук, вивченню кольорів, розміру та форми. Зручність гри полягає в тому, що її можна взяти з собою.

"Бізіборд": це розвиваюча дошка для дітей, яка містить різні предмети, необхідні для розвитку дитини у повсякденному житті. Це розширена версія "бізікубиків". Концепцію такої дошки запропонувала італійська педагог Марія Монтессорі у 1907 році. Дошка допомагає дитині ознайомлюватись з різними предметами в побуті та визначати, які з них можуть бути небезпечними. Розвивальна дошка сприяє формуванню концентрації, терпіння, дрібної моторики рук, логічного мислення, навчає самостійності і ознайомлює з сенсорними еталонами (Рис.3.1). Ігри є одним із ефективних засобів виховання і навчання дітей дошкільного віку. Вони сприяють сенсорному вихованню, розвитку пізнавальних процесів (таких як допитливість, розуміння взаємозв'язків між явищами тощо). Гра

використовується як інструмент розвитку мислення, мови, уяви, пам'яті та інших аспектів [71, с. 54].

Рис.3.1 Зображення гри "Бізіборд"

Оскільки ігрова діяльність є основною для дітей дошкільного віку, гру можна використовувати як частину освітнього процесу та самостійної активності дітей, а не лише як розвагу. Для нашого дослідження особливий інтерес представляють ігри, які використовуються вдома і мають потенціал для сенсорного виховання, а саме:

- «Їжачок на прогулянці»: у цій грі дитина має справу із їжачком, який виготовлений з дерева та має отвори. До цього їжачка можна прикріпити різні предмети, такі як квіти, фрукти тощо, використовуючи шнурівку. Гра сприяє розвитку дрібної моторики рук, координації та формуванню уявлень про сенсорні еталони.

- «Танаграм»: це головоломка, що складається з 7 частин різних кольорів. Гравець повинен розмістити всі фігури на площині, не накладаючи одну на одну в квадрат. Також фігури можна використовувати для створення різних візерунків, використовуючи схеми або власну уяву.

- «Сортувальник»: у цій грі є прямокутник із зображенням

геометричних фігур та цифр. Кожне зображення має своє віконечко, куди дитині потрібно кинути відповідний квадратик із відповідним зображенням. Гра допомагає вивчати геометричні фігури, повторювати назви кольорів та цифр.

У ранньому віці для сенсорного розвитку дитини вдома корисними є: дрібні предмети та іграшки (мотрійки, кубики, качечки, зайчики, гудзики), картки (картонні листки, на яких розташовуватимуться предмети), а також силуети геометричних фігур (м'ячі, куби, круги, квадрати), фрукти, овочі, птахи, комахи тощо, які різні за кольором і за величиною. Цей матеріал слід зберігати окремо від усіх інших іграшок, якими грається дитина самостійно. Це може бути «чарівний мішечок» чи «чарівна скринька», в які складаються іграшки. Ігровий зміст для кожного уроку має бути підібрано з урахуванням мети навчання і давати дитині лише необхідну інформацію для даного уроку.

Порівнюючи предмети, дорослий сприяє виявленню дитиною подібності та відмінності між ними за кольором, формою, розміром, а потім за числовим значенням. Виділення цих рис полегшує здатність дитини групувати предмети.

В іграх застосовуються різноманітні методи навчання, включаючи наочні, словесні та практичні. Дидактичні ігри відіграють важливу роль у педагогіці, допомагаючи вихователю підтримувати розумову активність дошкільників і стимулювати їхні пізнавальні інтереси, спрямовані на конкретні завдання.

Дослідники визначають, що вибір дидактичної гри повинен враховувати зміст, міру, складність та новизну. Врахування вікових особливостей дітей вимагає від педагога використання великої кількості дидактичних ігор з використанням іграшок та предметів для розвитку сенсорних і розумових здібностей [3, с. 191].

Для сенсорного розвитку можна запропонувати такі завдання з логічними блоками:

Еталон «Колір»:

1. Розташуйте перед дитиною фігури різних кольорів та попросіть її знайти аналогічні фігурки.
2. Складіть логічні блоки відповідно до схеми: червоне коло, синій трикутник, жовтий квадрат. Дитина повинна розмістити фігури відповідно до порядку.
3. Представте дитині фігури різних кольорів і попросіть її знайти подібні.

Еталон «Розмір»:

1. Розташуйте перед дитиною 3-4 фігури і попросіть її визначити, яка з них є зайвою.
2. Утворіть ряд з 5-6 фігур і попросіть дитину створити нижній ряд так, щоб кожна фігура з верхнього ряду відповідала фігурі іншого розміру.
3. Складіть ланцюжок з блоків З. Дьенеша так, щоб поруч не було фігур однакових за кольором і розміром, інші за розміром і формою.

Еталон «Форма»:

1. Помістіть всі фігури в мішок і попросіть дитину за допомогою дотику витягти круги, трикутники та прямокутники.
2. Покладіть перед дитиною кілька фігур для запам'ятовування, а потім приберіть або замініть одну фігуру. Дитина повинна помітити зміни.
3. Складіть ланцюжок з блоків З. Дьенеша так, щоб поруч були фігури однакові за розміром, але різні за формою.

Еталон «Товщина»:

1. Розташуйте перед дитиною ряд фігур, чергуючи їх за товщиною. Запропонуйте їй продовжити цей ряд.
2. Покладіть перед дитиною фігури і попросіть її знайти таку ж фігуру, але іншої товщини.
3. Утворіть перед дитиною ряд фігур, чергуючи їх розміром, кольором і товщиною.

Для розвитку сенсорного сприймання також можна використовувати

такі завдання:

1. Визначення фігури за картками-властивостями (трикутник, червоний, великий, товстий).

2. Визначення фігури за картками-властивостями, використовуючи запитання (круг, жовтий, тонкий, не великий).

Роботу з дошкою «Бізіборд» можна розпочинати в будь-якій віковій групі. При цьому доречно дотримуватись таких умовних етапів роботи з ними:

1) ознайомлювальний (сенсорно-ігровий) діти розглядають фігурки, крутять їх у руках. При цьому задіяні дрібні м'язи рук, тактильні відчуття та зорове сприймання дітей.

Наприклад: взяти фігурки, перебрати, порахувати, назвати колір, розмір, чим одна фігурка, відрізняється від іншої, обрати фігурку лише жовтого або зеленого кольору тощо.

2) частково-керований (практично-діяльнісний) – конструювання, моделювання, накладання, маніпулювання з предметом.

Наприклад: порахуй, скільки всього фігурок; порахуй лише сині фігурки; вибери п'ять однакових фігурок; побудувати казковий ланцюжок, викладаючи фігурки різного кольору одна за одною: перша жовта, друга зелена, третя червона тощо;

3) самостійний (експериментально-дослідний) – порівняння предметів, класифікація, розпізнавання за сенсорними еталонами колір, розмір тощо)

Наприклад: знайти фігурку, яка найбільше підходить для вимірювання столу; змодельовати явища природи (веселка) тощо.

Набір різних фігурок сприяє розвитку дитячої творчості, розвитку фантазії і уяви, пізнавальної активності, дрібної моторики, наочно-дієвого мислення, уваги, просторового орієнтування, сприймання, комбінаторних і конструкторських здібностей.

При використанні дошки «Бізіборд» на заняттях з сенсорного розвитку

дітей раннього дошкільного віку можна використовувати різні технології, а саме:

1. «Логіки світу» (І. Б. Стеценко).
2. «Ейдетика для малят» (О. Г. Пащенко).
3. Розвиваючі ігри (В.В. Воскобовича).
4. Казка як інноваційна технологія

Технологія "Логіки світу" направлена на розвиток дивергентного мислення, уяви, творчих здібностей, гнучкості й оригінальності мислення. Під час занять діти вчаться самостійно здобувати та використовувати знання на практиці, розвивають навички аргументації та нестандартного мислення.

Завдання технології "Логіки світу" включають конструювання, знаходження закономірностей, порівняння, використання алгоритмів, а також логічні операції "і", "не", операції з множинами.

Для дослідження цікавими є завдання такого типу:

1. Побудуйте якнайбільше різних будиночків з геометричних фігур у клітинках.
2. Створіть будиночок, використовуючи лише один квадрат і один трикутник. Кожну клітинку можна заповнити лише однією геометричною фігурою.

Засобами ігрових технологій можна ефективно розвивати пам'ять, мислення, увагу та творчість у дітей. Педагог, який розробив більше 50 ігор для різних вікових груп, використовує креативний підхід та постійно ускладнює завдання відповідно до віку дошкільників. Ці ігри мають багатофункціональність і сприяють всебічному розвитку дітей.

Розвивальні ігрові технології проходять кілька етапів роботи:

1. Знайомство з кольором, формою: діти вивчають кольори та форми за допомогою обстежувальних дій.
2. Запам'ятовування за допомогою образу: діти вчаться запам'ятовувати поняття та символи через використання образів.
3. Знайомство із принципами взаємодії та закономірностями: діти

вивчають принципи взаємодії та закономірності, а також планують свої дії.

Казка, яка має математичний зміст, стає універсальним засобом навчання та розвитку дітей. У таких казках героями можуть бути цифри, геометричні фігури, а в сюжеті відображаються різноманітні математичні уявлення. Казки з математичними елементами можуть мати пригодницький характер та включати випробування математичного характеру, які дитина повинна вирішити разом з героями.

Визнається важливість просторової орієнтації в розвитку сенсорної системи дитини. Варто пам'ятати, що розвиток просторових навичок вимагає багаторазового повторення, конкретного прикладу того, що дитина повинна робити. Ось кілька прикладів діяльності, які допоможуть закріпити уявлення про «ліву сторону», «праву руку (ногу)», «попереду», «позаду»:

1. Розмістіть фігуру праворуч (ліворуч) від себе.
2. Повернути голову вправо (вліво).
3. Те, що розташоване попереду (позаду) [75, с. 34].

Отже, вони беруть участь у сенсорному розвитку дитини-дошкільника, оскільки сприяють створенню уявлень про зовнішні властивості предметів, такі як форма, колір, розмір, товщина тощо. Ці ігри навчають дітей аналізу, контрастуючи та узагальнюючи, в результаті систематичне та цілеспрямоване використання ігрових технологій у навчальному процесі впливає на процес сенсорного виховання. Використання цих ігор сприяє формуванню знань, умінь, навичок, а також творчому розвитку особистості дітей дошкільного віку. Ці ігрові технології підвищують ефективність навчально-виховного процесу та доречні для роботи з дітьми дошкільного дитинства.

3.2. Вплив розвивальної дошки «Бізіборд» на сенсорний розвиток дітей раннього віку.

Організація ефективної роботи з сенсорного розвитку дітей раннього дошкільного віку за допомогою дошки «Бізіборд» неможлива без попереднього проведення ретельної та всебічної диференційної діагностики, яка дозволяє виявити індивідуальні особливості дитини, визначити характер когнітивного розвитку кожної дитини та забезпечує діагностику.

Теоретично обґрунтувавши актуальність сенсорного розвитку дітей раннього віку, ми виділяємо *компоненти, що відображають* сенсорний розвиток дітей раннього віку:

Прийняття завдання. Згода дитини виконати запропоноване завдання свідчить про її зацікавленість та бажання брати участь у діяльності. Цей етап також відображає позитивне ставлення дитини до навчання та готовність до співпраці з вихователем чи дорослим.

Способи виконання завдання. При обстеженні дітей раннього віку варіюється спосіб виконання завдань, включаючи самостійне виконання, виконання завдань за допомогою дорослого (в тому числі діагностичного навчання) та самостійне виконання після отримання відповідного навчання.

При обстеженні дітей дошкільного віку можна виявити: випадкові дії; використання методу практичного орієнтування. (метод проб і помилок, метод практичного примірювання); метод зорової орієнтації.

Адекватність дій. Враховується відповідність дій дитини до умов даного завдання, що диктуються характером матеріалу і вимог інструкції. Найбільш примітивною вважається практика форсування або випадкових дій, що не враховують властивостей об'єктів.

Неадекватне виконання завдань у всіх ситуаціях свідчить про серйозні порушення розумового розвитку дитини.

Здатність до навчання в процесі обстеження. Навчання під час обстеження здійснюється лише в рамках завдань, які рекомендовані для конкретного віку дітей.

Допускається надання допомоги в таких формах: виконання дії за допомогою наслідування; виконання завдання шляхом наслідування з використанням вказівних жестів; виконання завдань за допомогою демонстрації та використання мовної інструкції.

Дитина може засвоїти метод виконання завдання на рівні елементарного наслідування дорослому, співдіючи з ним одночасно. Проте важливо дотримуватися таких умов: кількість демонстрацій виконання завдання не повинна перевищувати трьох разів; мова дорослого служить показником мети завдання та оцінює результативність дій дитини; здатність до навчання (перехід від неадекватних дій до адекватних свідчить про потенційні можливості дитини; відсутність результату у деяких випадках може бути пов'язана із вираженим зниженням інтелекту чи порушеннями емоційно-вольової сфери).

Відношення до результату своєї діяльності. Для нормального розвитку дітей характерні зацікавленість у власній діяльності і в кінцевому результаті діяльності. Байдуже ставлення до власних дій і отриманих результатів є характерною рисою для дітей із порушеннями розумового розвитку.

Відповідно до мети й завдань дослідження нами було визначено критерії розвитку пізнавальної активності дітей раннього віку. Для оцінки результатів експериментального етапу дослідження ми використовували зазначені критерії якісного та кількісного аналізу отриманих результатів. Критерії рівнів розвитку було розроблено відповідно до вимог Базового компоненту дошкільної освіти [4].

На контрольному етапі дослідження проводився порівняльний аналіз результатів формувального навчання у експериментальній групі. Основна мета цього етапу полягала в оцінці ефективності методів та прийомів сенсорного розвитку дітей експериментальної групи. Таким чином, на контрольному етапі ми порівнювали показники сформованості сенсорного розвитку у дітей експериментальної групи до та після проведеної навчально-корекційної роботи. Аналіз результатів дослідження дозволив визначити

ефективність корекційно-розвивальної роботи, яка здійснювалася за розробленою методикою сенсорного розвитку в дітей раннього віку протягом 2022-2023 н.р.

Повторне діагностування дітей експериментальної групи, в якому вони засвоїли сенсорний еталон "форма", підтвердило значне покращення результатів. За методикою "Форми", з діаграми видно, що кількість дітей, які успішно виконали завдання, зросла на 20% (6 дітей). При повторній перевірці методики "Поділи на групи" помітно покращення, оскільки кількість виконаних завдань збільшилася на 6% (2 дитини). За методикою "Склади квадрат" відзначено покращення, оскільки кількість дітей, які виконали завдання, зросла на 10% (3 дошкільники). Кількісний аналіз показників сформованості сенсорного еталону "форма" у дітей експериментальної групи підтвердив їхнє суттєве покращення.

Якісний аналіз процедури діагностики та отриманих результатів підтвердив наступне. Рівень сформованості сенсорного еталону "форма" виявив значне поліпшення. З діаграми (Рис. 3.3.1.) видно, що кількість дітей, які успішно виконали всі завдання, зросла на 6%; у дітей, які виконали 2 завдання, показник збільшився на 10%, а також у тих, хто виконав лише 1 завдання, відсоток збільшився на 3%. Позитивним аспектом є зменшення показника на 13% серед дітей, які зовсім не виконали завдань.

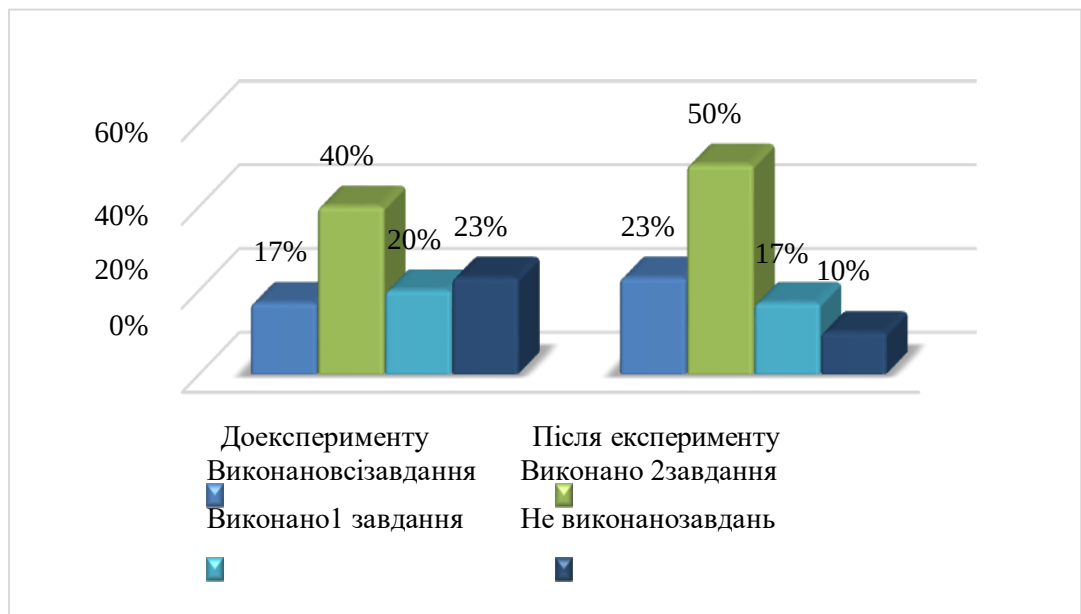

Рис.3.3.1. Результати рівня сформованості сенсорного еталону – форма у дітей до експерименту та після експерименту

Під час формувального навчання для засвоєння сенсорного еталону форма, ми використовували такі ігрові технології, як «Логічні блоки» З. Дьенеша, «Картки-властивості» З. Семадені, «Інтелектуальні ігри» Нікітіних, «Логіки світу» І. Стеценко, «Розвивальні ігри» В. Воскобовича, також ігри з фетру «Квадратики», ігри з картону «Малюнки», «Склади фігури», «Квадратики», ігри з дерева «Танаграм», «Сортувальник» тощо. Найбільше дітям сподобались «Розвивальні ігри» В. Воскобовича, наприклад, гра «Ліхтарики», де діти вкладали та викладали фігури в потрібне «віконечко», а також ігри з картону та дерева. Кожна гра сприяла формуванню у дітей сенсорного еталону форма, творчому мисленню, уяві та фантазії.

Дослідження експериментальної групи сенсорного еталону – колір, мало на меті визначення дітьми кольору, розрізнення колірних відтінків, а також зіставлення предметів потрібного кольору. Обстеження проводилось за методиками «Кольори» «Відтінки кольору» та «Знайди предмет схожого кольору». Під час повторного обстеження ми виявили, те що навчально-корекційна робота мала значний вплив, а саме показник виконаного завдання за методикою «Кольори» після експерименту збільшився на 17% (5 дошкільників). За методикою «Відтінки кольору» та «Знайди предмет схожого кольору», показник виконаних завдань, збільшився на 6 % (2 дитини).

Аналіз результатів експериментальної групи після формувального навчання наочно свідчить про ефективність проведеної роботи. ЕГ - трохи покращила свої результати (Рис. 3.3.2.)

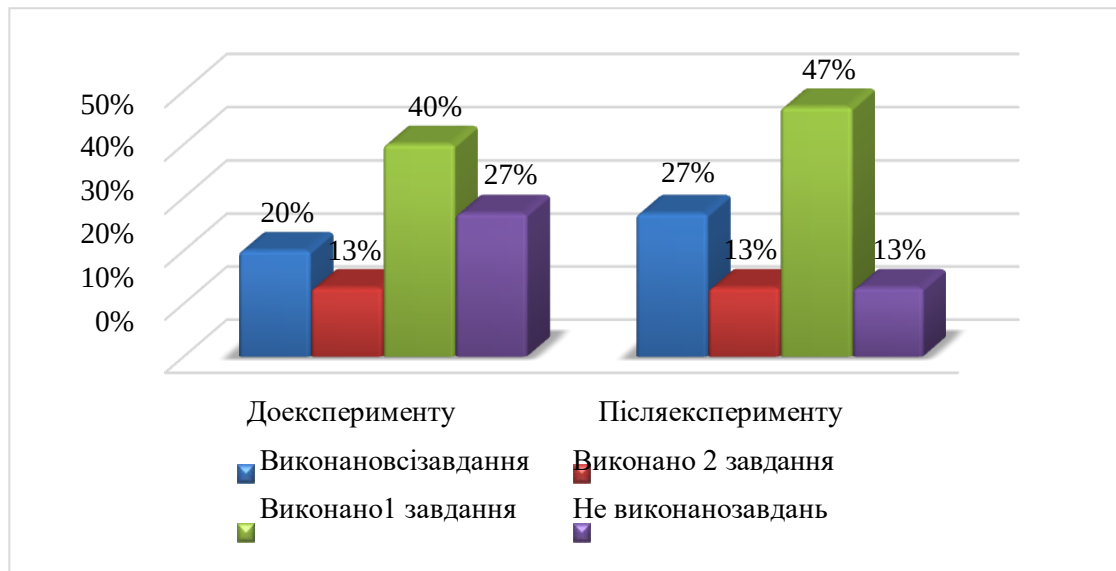

Рис.3.3.2. Результати рівня сформованості сенсорного еталону – колір до експерименту та після експерименту

З діаграми (Рис.2.2.2) видно, що кількість виконаних завдань зросла на 7% (2 дошкільники). На жаль, відсоток виконаних лише двох завдань залишився незмінним - 13%, але діти, які виконали лише одне завдання, показали збільшення на 7%. Щодо дітей, які не виконали жодного завдання, відсоток значно зменшився на 14% (4 дитини). Під час навчально-корекційної роботи ми використовували різноманітні ігрові технології, такі як "Логічні блоки" З. Дьєнеша, "Картки-властивості" З. Семадені, "Розвивальні ігри" В. Воскобовича ("Диво-хрестики" та "Диво-соти"), "Кольорові палички" Дж. Кюйзенера, ігри з фетру ("Їжачок", "Рибка"), ігри з картону ("Квадратики", "Малюнки"), ігри з дерева ("Сортувальник" та "Танаграм") тощо. Найбільше сподобались ігри "Диво-хрестики", "Диво-соти", "Рибка" та "Їжачок", які допомогли дітям краще орієнтуватися в кольорах, відзначати відповідний колір за вказівкою вчителя та знаходити його серед інших предметів.

Повторна діагностика сенсорного еталону – величина проводилася за допомогою методик, таких як «Склади смужки», «Складання та викладання мотрійок» та «Складання піраміди з кілець». Кожна з цих методик спрямовувалася на вивчення розуміння дитиною розміру плоских

та об'ємних предметів. Аналіз отриманих результатів показав покращення виконання завдань за методикою «Склади смужки», де показник збільшився на 6% (2 дитини). Змін зафіксовано не було у випадку методики «Складання та викладання мотрійок», де до експерименту та після його завершення відповідно виконали завдання 43% дітей, і 57% не впоралися. Щодо методики «Складання піраміди з кілець», спостерігалось покращення, де показник виконаних завдань зріс на 7%.

Результати повторної перевірки засвоєння сенсорного еталону величини дітьми виглядають наступним чином (Рис. 3.3):

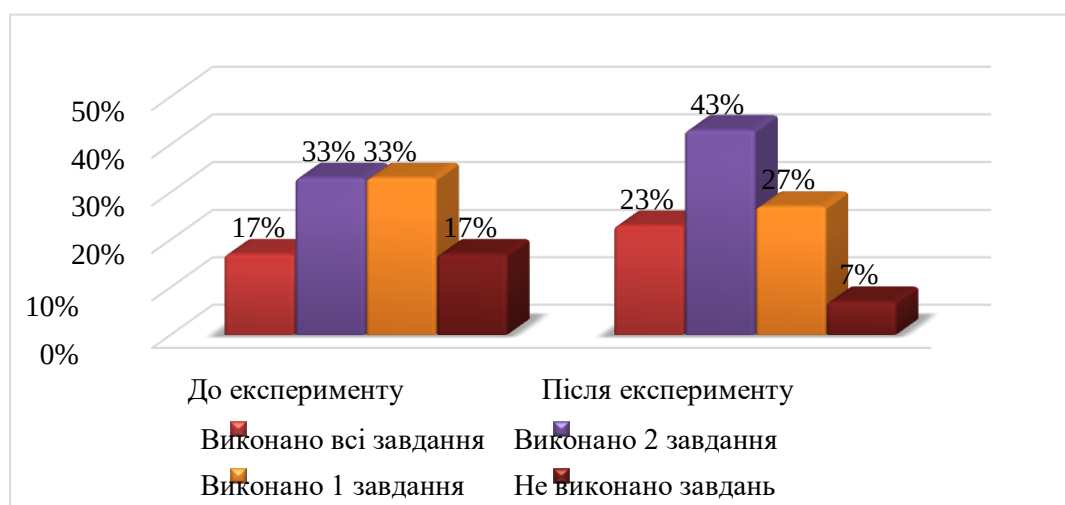

Рис.3.3. Результати рівня сформованості сенсорного еталону – величина до експерименту та після експерименту

За результатами обстеження, відзначається зростання відсотка дітей, які успішно впоралися з усіма завданнями на 6% (2 дитини) і двома завданнями на 10% (3 дошкільника). Водночас виконання лише одного завдання зменшилося на 6%, а кількість дітей, які не впоралися ні з одним завданням, зменшилася на 10%. Важливо відзначити, що під час навчально-корекційної роботи використовувалися різноманітні ігри та вправи, такі як «Логічні блоки» З. Дьенеша, «Кольорові палички» Дж. Кюізенера, «Піраміда з кілець», розвивальні ігри В. В. Воскобовича («Ліхтарики»), гра з фетру «Квіточки» тощо. Особливо сподобалися дітям ігри «Ліхтарики» та «Піраміда з кілець».

Отже, на контрольному етапі дослідження виявлено позитивну

динаміку у підвищенні рівня сенсорного розвитку в експериментальній групі. Отримані дані підтверджують ефективність формуючого експерименту.

Висновки до 3 розділу

У 3 розділі магістерської роботи було проведено аналіз значення інтегрованого підходу до сенсорного виховання дітей дошкільного віку за допомогою ігор. Був вивчений та узагальнений досвід вихователя, який успішно реалізує інтегрований підхід, використовуючи дидактичні ігри. Встановлено, що в сучасних умовах використання інтегрованих занять стає необхідністю. Головна мета таких занять - створити умови для багатогранного розгляду конкретного об'єкта, поняття чи явища, формування системного мислення, розвиток уяви та створення позитивно-емоційного ставлення до процесу навчання.

Наголошено, що найбільш успішна реалізація сенсорного виховання дошкільників відбувається у дошкільних закладах та в умовах сімейного оточення. Важливо створювати спеціальні предметно-розвивальні середовища для дітей з використанням ігрових технологій, таких як дошка "Бізіборд".

Нами було детально проаналізовано інноваційні технології логіко-математичного розвитку дошкільників у контексті дистанційної освіти, зокрема логічні блоки З. Дьенеша, "Картки-властивості" З. Семадені, "Кольорові палички" Дж. Кюізенера, "Логіки світу" І. Б. Стеценка, "Коректурні таблиці" Н. В. Гавриш, ейдетика для малят О. Г. Пащенко, розвиваючі ігри В. В. Воскобовича, а також проаналізовано роль казок як інноваційної технології.

Після проведення повторного обстеження дітей експериментальної групи було виявлено значне покращення їхніх результатів у засвоєнні сенсорних еталонів після проведеної навчально-корекційної роботи. Показники за кожною методикою виявили зростання, з найбільшим покращенням результатів у методиці "Форми" на 20%. В інших методиках

теж було відзначено позитивні тенденції: виконання всіх завдань та завдань на рівні 2, при певних випадках. Важливо відзначити зниження відсотку невиконаних завдань за всіма сенсорними еталонами на приблизно 10%.

Нами розроблено ігрові технології з сенсорного розвитку для сімейного виховання під час дистанційного навчання. Ці технології підвищують ефективність освітнього процесу, спрямовані на роботу з дітьми від дошкільного віку, і забезпечують індивідуальний підхід до кожної дитини, дозволяючи втілювати освітні завдання згідно з вимогами Державного стандарту. Отримані результати на контрольному етапі підтверджують ефективність формувального навчання за допомогою ваших технологій сенсорного розвитку..

ВИСНОВКИ

У цьому дослідженні проаналізовано та узагальнено теоретичні засади сенсорного виховання дітей дошкільного віку за допомогою ігрових технологій. Досліджено значення сенсорного розвитку для формування математичного мислення у дошкільників та висвітлено можливості реалізації сенсорного розвитку як в дошкільних закладах, так і в сім'ях.

1. Узагальнені теоретичні основи сенсорного виховання базувалися на дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних педагогів. Аналіз фундаментальних праць у галузі дошкільної педагогіки виявив ключові погляди видатних педагогів-класиків, таких як М. Монтесорі, Й. Г. Песталоцці, Ж. О. Декролі, Р. Штейнер, Ф. В. Фребель, щодо проблеми сенсорного розвитку дітей. Досліджено, що більшість з них акцентувала увагу на використанні різноманітного дидактичного матеріалу, що виготовлявся переважно з природних матеріалів. Стверджено, що ефективність формування уявлення про сенсорні еталони та уміння їх використовувати у практичній діяльності дошкільниками досягається завдяки ретельно підбраному дидактичному матеріалу, який робить процес навчання більш ефективним, різноманітним та цікавим.

2. Досліджено рівень сформованості уявлень про сенсорні еталони в дітей середнього дошкільного віку та проаналізовано отримані дані. Виявлено, що контрольна група впоралась краще за всіма діагностичними методиками порівняно з експериментальною групою. Зазначено, що лише 30% дітей контрольної групи та 17% дітей експериментальної групи виконали всі завдання під час дослідження еталону форми, що свідчить про низький рівень сформованості цього еталону взагалі. При аналізі методик сенсорного еталону кольору виявлено, що більшість дітей експериментальної групи (20%) виконали всі завдання, порівняно з контрольною групою (14%). Однак, коли порівнювали кількість невиконаних завдань та виконаного лише 1 завдання, діти контрольної групи показали кращі результати. З методиками еталону величини виявлено, що відсоток дітей контрольної групи (24%), які

виконали всі завдання, був вищий, ніж у експериментальної групи (17%).

3. Також в роботі описано можливості застосування сучасних технологій сенсорного розвитку дошкільників як в умовах навчання в дошкільних закладах, так і під час дистанційного навчання. Для корегування рівня розвитку сенсорних уявлень у дітей були використані ігрові технології, такі як логічні блоки З. Дьєнєша, «Картки-властивості» З. Семадені, «Кольорові палички» Дж. Кюїзенера, «Логіки світу» І. Б. Стеценка, «Коректурні таблиці» Н. В. Гавриш, ейдетика для малят О. Г. Пащенко, розвиваючі ігри В. В. Воскобовича. Встановлено, що застосування сучасних освітніх технологій, зокрема ігрових, сприяє розвитку різних аспектів особистості дитини, таких як мотивація до навчання, концентрація, пізнавальний інтерес, фантазія та творчість.

4. Розроблено та апробовано на формувальному етапі дослідження прийомів сенсорного розвитку та перевірку їх ефективності на контрольному етапі дослідження. Під час формувального навчання діти виявляли зацікавленість та інтерес до ігор, що сприяють сенсорному розвитку, і ця робота призвела до суттєвого покращення рівня розвитку сенсорних еталонів. Під час повторної перевірки на контрольному етапі виявлено покращення загальних показників виконання завдань, зменшення відсотку виконання лише одного завдання та зниження на приблизно 10% показника невиконання жодного завдання.

Ми дійшли висновку про те, що для покращення загального математичного розвитку дітей дошкільного віку слід впроваджувати ігрові технології, спрямовані на сенсорний розвиток, у навчальний процес закладу дошкільної освіти.

Хоча наше дослідження розкрило певні аспекти цієї проблеми, його обсяг не є вичерпним. Майбутні наукові дослідження можуть фокусуватися на вивченні інших технологій сенсорного розвитку для дітей дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова Л. Г., Франчук Н. П. Організація ігрової діяльності дошкільників як соціально-педагогічна проблема. Київ: Наукові роботи, 2016. С.9–15.
2. Акіншева І. П. Використання методики М. Монтесорі у діяльності гувернера. Луганськ: Сер. «Педагогіка, соціальна робота», 2011. Вип. 21. С.9–10.
3. Актуалізація педагогічних ідей Фрідріха Фребеля в сучасному просторі освіти: [мат. Міжнародного науково-практичного семінару]. / за ред. О. Е. Анісімова. Херсон: Айлант, 2016. С.7–9.
4. Ардобицька К. В. Використання навчальних ігор на уроках математики. Київ: Дошкільне виховання, 2007. № 1. 29с.
5. Баглаєва Н. І. Логіко-математичний розвиток дошкільнят: шляхи оптимізації. Київ: Палітра педагога. 2002. № 2. С.40–41.
6. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Міністерство освіти і науки України, акад. пед. наук України; наук. ред. та упор. О. Л. Кононко. Київ: «Світич», 2008. 430с.
7. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. А. М. Богуш та ін. Київ, 2012. 26с.
8. Басевич К. О., Ласточкина О. В. Сенсорний розвиток дошкільників із порушеннями мовлення. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації*: м-ли VII Всеукр. конференції. Суми, 2018. С.8–11.
9. Барбашова І. А. Сенсорне виховання молодших школярів в умовах реформування початкової освіти. *Соціалізація особистості*: зб. наук. пр. НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ: Педагогічні науки, 2001. Вип. XIII. С.245–250.
10. Барбашова І. А. Сенсорний розвиток молодших школярів: історія та сучасність. Київ: Початкова школа, 2014. № 9. 46–50с.
11. Барбашова І. А. Сучасні підходи до сенсорного виховання молодших школярів: зб. наук. пр. Бердян. держ. пед. ун-ту: Педагогічні

науки. Бердянськ, 2008. № 1. С.29–36.

12. Безсонова О. К. Коректурні таблиці як стимул пізнавальної активності дошкільнят. Київ, 2012. № 2. 12с.

13. Бондар В. І., Ільченко А. М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтессорі: навч. посіб. Полтава: РВВ ПДАА, 2009. 252с

14. Від науки до практики: технологія «Логіки світу» // Дитячий садок. 2013. № 21–23, червень.

15. Возняк А. Б., Кузьмяк. Н. М. Реалізація ідей розвитку дитини Марії Монтессорі в ДНЗ № 13 «Казка» м. Самбора. Київ: Психолого-педагогічні науки, 2013. № 5. С.23–235.

16. Газіна І. О. Розвиток логічного мислення у дітей дошкільного віку: Методичний посібник. Кам'янець-Подільський: ФЩП, 2010. 172с.

17. Гарник І. А. Формування базових уявлень у дошкільників як засіб їх інтелектуального розвитку на прикладі британської педагогіки. Київ: Педагогічні науки, 2015. № 6. С.396–403.

18. Денисенко Т. А. Сенсорно-пізнавальний розвиток дітей раннього віку, як передумова формування обдарованої особистості. Київ: Освіта та розвиток обдарованої особистості, 2013. № 11. С.47–52.

19. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: [навч. посіб.] Київ: Академвидав, 2004. 352с.

20. Дичківська І. М., Поніманська Т. І., М. Монтессорі: теорія і технологія. Київ: Видавничий дім «Слово», 2006. 304с.

21. Дишлюк Т. Б. Світ Монтессорі. Київ.: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2015. С.7–8.

22. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб.. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424с.

23. Ільченко Л. В., Чернега Н. С. Логіко-математичні ігри як засіб формування мислення старших дошкільників. Навчально-методичний посібник. Сквир: «Джерело», 2011. 70с.

24. Іонова О. М. Образ дитини у Штайнер-педагогіці. *Історико-педагогічний альманах*: зб. наук. пр. Умань: Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини, 2012. Вип. 1. С.44–49.
25. Каледа В. Ю., Стребелева Є. А. Розвиток математичних здібностей в роботі з матеріалом Монтессорі. Київ: «Світ дитини», 2016. № 2. С.23–25.
26. Коваленко Є. І., Белкіна Н. І. Історія зарубіжної педагогіки. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 664с.
27. Кривоніс М. Л., Дроботій О. Л. Сенсорний розвиток: з досвіду роботи 5–6 (7) років. Харків: Видавництво «Ранок», 2012. 256с.
28. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність дітей: теоретичні основи й методика педагогічного керівництва. Її величність гра: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. статей / за ред. Г. С. Тарасенко. Вінниця: ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 2009. 320с
29. Кудикіна Н. В. Психологія та педагогіка гри. Відкритий урок: Розробки. Технології. Досвід, 2006. № 5–6. С.27–50.
30. Лазарович Н. Б., Чупахіна С. В. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: методичні рекомендації/ Івано-Франківськ, 2015. 90с.
31. Литвин Л. В. Концепція Ф. Фребеля та її вплив на розвиток освіти вихователів для дітей дошкільного віку у Німеччині (XIX ст.). Київ: Педагогічний процес: теорія і практика. Вип. 2, 2014. С.97.
32. Логіко-математичні цікавинки. До Базової програми «Я у Світі» / уклад. Н. І. Дикань. Харків: «Основа», 2010. 143с.
33. Малікова Ю. В. Сенсорне виховання у спадщині видатних педагогів минулого. Науковий вісник Південно-українського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського: зб. наукових праць. Одеса: ПДПУ ім. К.Д. Ушинського, 2005. № 3–4. С.151–153.
34. Мамон В. Г., Яблонська І. А., Половець А. Л. Розвиток логіко-

математичної компетентності дошкільників за допомогою паличок Кюїзенера та блоків Д'єнеша. Дошкільний навчальний заклад, 2009. № 3. С.21–27.

35. Марко М. М. Сутність навчально-ігрових технологій. Професійна освіта: проблеми і перспективи ІПТО НАПН України. Київ: ІПТО НАПН України, 2016. Вип. 11. С.58–6.

36. Мачинська Н. І. Впровадження ігрових технологій навчання у практику підготовки майбутніх магістрів. Наукові праці [Чорноморського державного університету ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Педагогіка. 2011. Т. 158. Вип. 146. С.18–22.

37. Машкіна Л. А. Історіографія педагогічної системи Фрідріха Фребеля. Київ: Педагогічний дискурс. Вип. 15, 2013. С.460.

38. Нікітченко С. І. Вивчаємо математику з паличками Кюїзенера. Київ: Дошкільне виховання, 2012. № 3. С.16–19.

39. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1–4 класи. Київ: «Освіта», 2012. 392с.

40. Павленко В. В. Шеремет О. А. Ідеї розвивального навчання в педагогічній спадщині Й. Г. Песталоцці. Магістратура в умовах євроінтеграційних процесів вищої школи: збірник наукових праць. Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 404с.

41. Павленко В. В. Ідеї Р. Штайнера у сучасній освітній системі України. Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В. Є. Литньова, Н. Є. Колесник. Житомир: ФОП Левковець, 2012. 456с.

42. Палій А.А. Дитяча психодіагностика. Київ: Центр навч. л-ри, 2009. 477 с.

43. Пащенко О. Г. Асоціації за друдлами Київ: Дошкільне виховання, 2009. № 4. С.24–25.

44. Педагогіка: хрестоматія / Уклад.: А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. Київ: Знання-Прес, 2006. 700с.

45. Плетецька Л. С., Крутий К. Л. Логіко-математичний розвиток

дошкільників. Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС ЛТД», 2002. 156с.

46. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: «Академ-видав», 2006. 456с.

47. Розвиваючі ігри, допомога Кюїзенера. Розвиваючі ігри, допомога Дьєнеша. На допомогу методичній службі (інструктивно-методичні матеріали на допомогу методистам, які опікуються дошкільною освітою) / Укл. Л. Б. Міщенко. Суми: Ніко, 2013. 112с.

48. Рудницька Н. Ю. Використання логіко-математичних технологій моделювання в математичній освіті дітей дошкільного віку і молодших школярів. Київ: Педагогічні науки, 2016. Т. 3. С.200–203.

49. Русова С. Ф. Дошкільне виховання Хрестоматія із історії дошкільної педагогіки: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2004. 511с.

50. Савчин М. В. Педагогічна психологія . Київ: Альма-матер, 2007. 424с.

51. Сенсорний розвиток: з досвіду роботи. 3–4 роки/ М. Л. Кривоніс та ін. Харків: Видавництво «Ранок», 2012. 240с.

52. Синько О. В. Використання методики ТРВЗ в ігровій діяльності дошкільнят. Таврійський вісник освіти, 2013. № 2. С.102–107.

53. Скворцова С. О. Формування логіко-математичної компетентності п'ятирічних. Дошкільне виховання, 2011. № 5. С.13–17.

54. Старченко В. А. Формування логіко-математичної компетентності у старших дошкільників: навчально-методичний посібник. Київ: Світоч, 2009. 80с.

55. Старченко В. А. Цікава математика для молодшого дошкільника: навч.-методич. посіб. Київ: «Ранок», 2010. 127с.

56. Стеценко І. Б. Логіки світу: Розв. логічного мислення дітей 4–6 року життя. Київ, 2004. 112с.

57. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за заг. ред. Н. П. Тарнавської., Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич. Житомир:

ФОП «Левковець», 2015. 430с.

58. Тарнавська Н. П. Використання ігрових прийомів у процесі формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку // Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку збірник науково-методичних праць. Житомир: ФОП «Левковець», 2015. 430с.

59. Топчій Г. С. Ігрові педагогічні технології як умова професійного саморозвитку майбутнього вчителя: автореф. дис.... канд. пед. наук: 13.00.04 / Харків, 2011. 20с.

60. Тригубляк О. І. Сенсорне виховання як засіб корекції психофізичного розвитку дітей дошкільного віку. Київ: Кам'янець-Подільський багатoproфільний навч.-реабілітаційний центр, 2011. 46с.

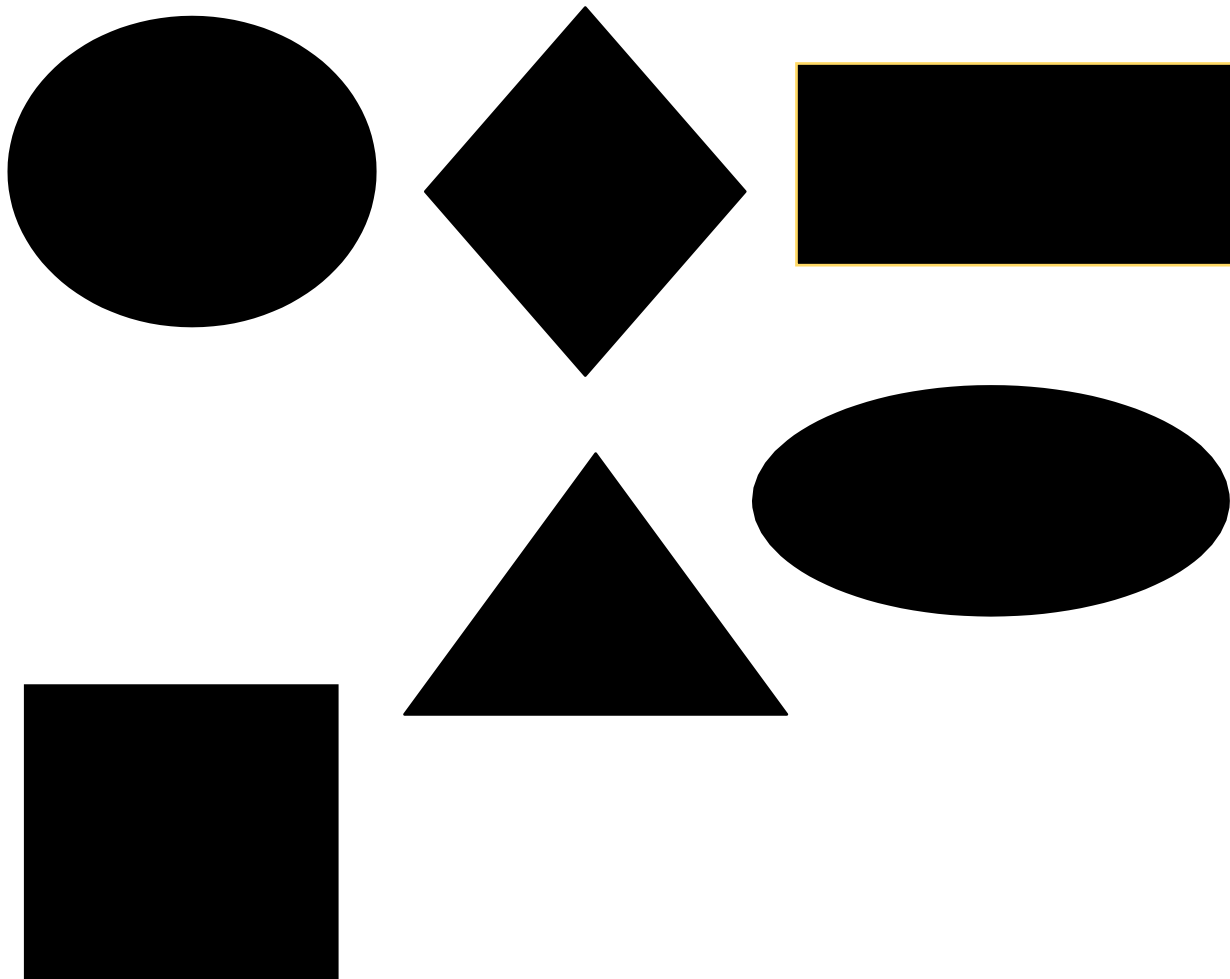
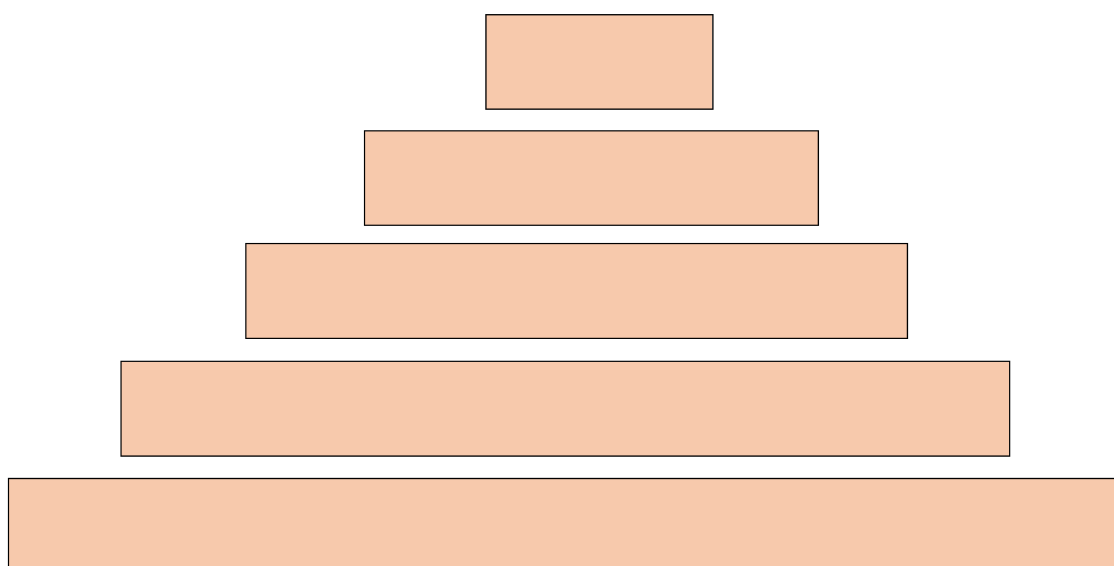
61. Трикоз С. В. Педагогічні технології сенсорного виховання дошкільників з розумовою відсталістю. Теорія і практика олігофренопедагогіки та спеціальної психології. Київ: 2013. Вип. 8. С.93–98.

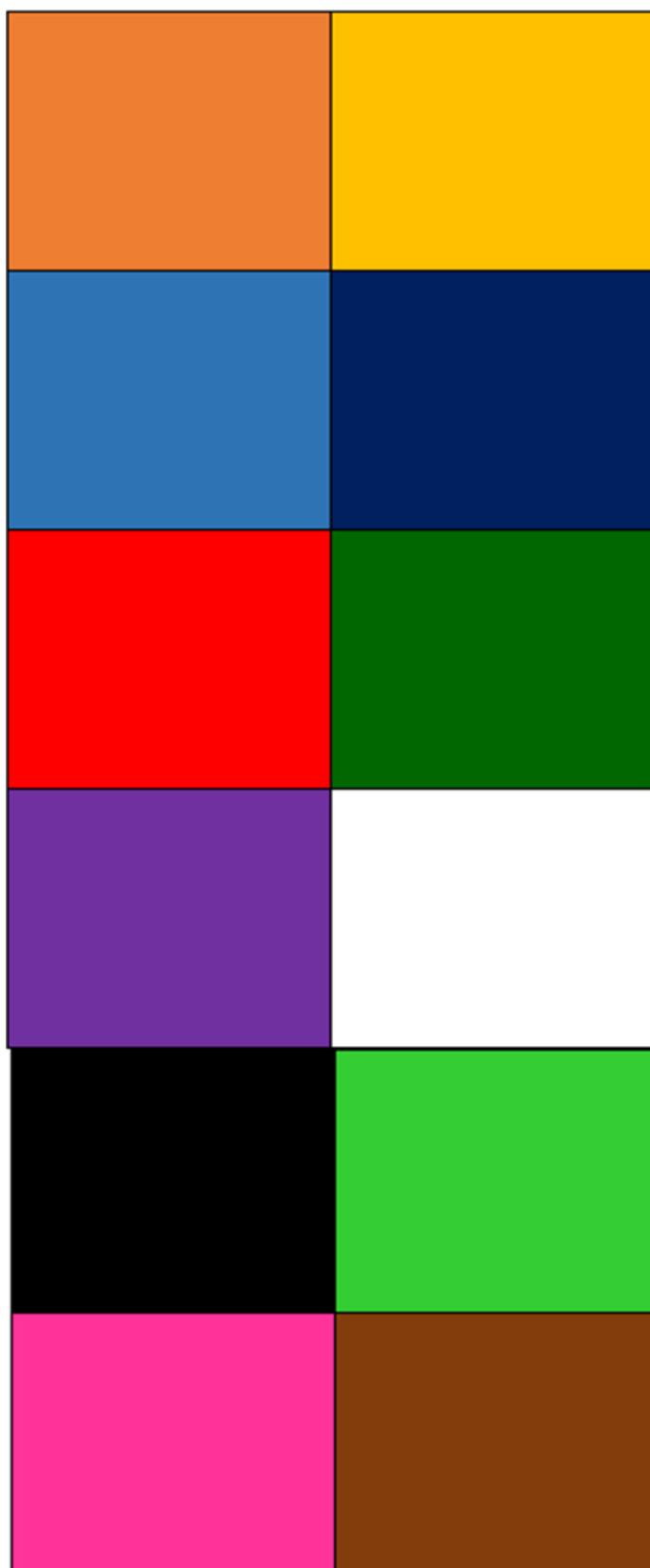
62. Тріщун Н. А. Сенсорний розвиток дітей дошкільного віку. Ржищів, 2013. 44с.

63. Федорович А. В. Особливості ознайомлення дітей з кольором у системі сенсорного виховання Марії Монтессорі. Київ: Молодь і ринок, 2016. № 9. С.53–57.

64. Щербакова К. Й. Методика формування елементів математики в дошкільників. Київ: Вид-во Європейського університету, 2011. 262с.

65. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: навч. посібник. Київ: Вища школа, 2004. 207с.

ДОДАТКИ**Додаток А****Методика «Форми»****Методика «Склади смужки»**

Методика «Кольори»

Додаток Б

Діагностика сенсорного розвитку дітей раннього віку – еталон форма (ЕГ)

Діагностика Ім'я	«Знайди форму»	«Поділи формизагрупами»	«Розшукай квадрат»
1. Аня В.	+	-	+
2. Аліна М.	-	+	+
3. Андрій Р.	-	-	-
4. Вероніка А.	+	-	+
5. Вікторія Д.	-	-	-
6. Вікторія И.	+	+	+
7. Владислава Щ.	-	-	-
8. Владислав Х.	+	-	+
9. Дмитро М.	-	-	+
10. Дмитро К.	-	-	+
11. Єгор Т.	+	+	+
12. Кароліна В.	+	-	+
13. Карина П.	-	+	+
14. Клавдія Л.	+	+	+
15. Кирил Б.	-	-	-
16. Кристина Г.	-	-	-
17. Ліза П.	+	+	+
18. Ліля Н.	-	-	-
19. Максим О.	+	+	+
20. Марк Г.	-	+	+
21. Марина В.	+	-	+
22. Марта Р.	-	-	+
23. Мірра З.	-	+	+
24. Микита В.	-	-	+

25. Микита Х.	-	+	-
26. Олександр В.	-	-	+
27. Павел А.	+	-	+
28. Платон Л.	-	-	+
29. Платон Д.	+	-	+
30. Ярослав Г.	-	+	+

Діагностика сенсорного розвитку дітей раннього віку –еталон форма (КГ)

Діагностика Ім'я	«Знайди форму»	«Поділи форми загрупами»	«Розшукай квадрат»
1. Аня В.	+	-	+
2. АлінаМ.	+	-	+
3. Андрій Р.	+	+	+
4. Вероніка А.	+	-	+
5. Вікторія Д.	-	-	-
6. Вікторія И.	+	+	+
7. Владислава Щ.	-	-	+
8. Владислав Х.	+	+	+
9. Дмитро М.	-	-	+
10. Дмитро К.	+	+	+
11. Єгор Т.	+	+	+
12. КаролінаВ.	-	-	+
13. Карина П.	-	+	+
14. Клавдія Л.	+	+	+
15. Кирил Б.	-	-	-
16. Кристина Г.	-	-	-
17. Ліза П.	+	+	+
18. Ліля Н.	-	-	+
19. Максим О.	+	+	+
20. Марк Г.	-	-	+
21. Марина В.	+	-	+
22. Марта Р.	-	-	-
23. Мірра З.	-	+	+
24. Микита В.	+	-	+
25. Микита Х.	-	+	-

26. Олександр В.	+	-	-
27. Павел А.	-	-	-
28. Платон Л.	+	+	+
29. Платон Д.	-	+	-
30. Ярослав Г.	-	-	+

Додаток В

Діагностика сенсорного розвитку дітей раннього віку — еталон колір (ЕГ)

Діагностика Ім'я	«Назви кольори»	«Кольорові відтинки»	«Знайди предмет за кольором»
1. Алла В.	-	-	-
2. Аліна М.	+	+	+
3. Андрій Р.	-	-	+
4. Вероніка А.	+	-	+
5. Вероніка П.	-	-	-
6. Вікторія І.	+	+	+
7. Владим К.	-	-	+
8. Владислав Х.	+	+	+
9. Даніїл М.	-	-	-
10. Дмитро К.	-	-	+
11. Єгор Т.	+	+	+
12. Кароліна В.	+	-	-
13. Карина П.	-	-	-
14. Клавдія Л.	+	+	+
15. Кирил Б.	-	-	-
16. Кристина Г.	-	-	-
17. Лана П.	+	-	-
18. Ліза Н.	-	-	+
19. Мирон О.	+	+	-
20. Марк Г.	-	-	+
21. Марина В.	+	-	-
22. Марта Р.	-	-	-
23. Мірра З.	-	-	+
24. Микита В.	-	-	-

25. Микита Х.	-	-	-
26. Олександр В.	-	-	+
27. Павел А.	+	+	+
28. Платон Л.	-	-	+
29. Платон Д.	+	+	-
30. Ярослав Г.	-	-	+

Діагностика сенсорного розвитку дітей раннього віку еталон колір (КТ)

Діагностика Ім'я	«Назви кольори»	«Кольорові відтинки»	«Знайди предмет за кольором»
1. Алла В.	+		+
2. Аліна М.	-	+	+
3. Андрій Р.	+	+	+
4. Вероніка А.	+	+	+
5. Вероніка П.	-	-	-
6. Вікторія І.	-	-	+
7. Владим К.	+	-	-
8. Владислав Х.	-	-	-
9. Даніїл М.	-	-	+
10. Дмитро К.	+	+	+
11. Єгор Т.	+	-	+
12. Кароліна В.	-	-	+
13. Карина П.	+	+	+
14. Клавдія Л.	-	+	+
15. Кирил Б.	+	+	-
16. Кристина Г.	-	-	-
17. Лана П.	-	-	+
18. Ліза Н.	+	+	-
19. Мирон О.	-	-	+
20. Марк Г.	+	+	-
21. Марина В.		-	+
22. Марта Р.	-	-	-
23. Мірра З.	-	-	-
24. Микита В.	+	-	+

25. Микита Х.	+	+	-
26. Олександр В.	-	-	+
27. Павел А.	+	-	-
28. Платон Л.	-	-	+
29. Платон Д.	-	-	-
30. Ярослав Г.	-	-	-

Додаток Г

Діагностика сенсорного розвитку дітей раннього віку –еталон величина (розмір) (ЕГ)

Діагностика Ім'я	«Зроби смужки»	«Складання мотрійок»	«Склади піраміди з кілець»
1. Алла В.	-	-	+
2. Аліна М.	+	+	+
3. Андрій Р.	+	-	-
4. Вероніка А.	-	-	+
5. Віра П.	-	-	-
6. Віктор О.	+	-	+
7. Владим Р.	+	-	-
8. Владислав Х.	+	-	+
9. Дмитро М.	-	-	-
10. Дмитро К.	-	-	+
11. Єгор Т.	+	+	+
12. Кароліна В.	-	-	-
13. Карина П.	-	+	+
14. Клавдія Л.	+	+	+
15. Кіра К.	-	-	-
16. Кузьма Г.	-	-	+
17. Людмила М.	+	+	+
18. Ліза С.	-	-	+
19. Марк В.	+	+	+
21. Марина В.	-	+	+
22. Марта Р.	+	-	+
23. Мірра З.	+	-	-
23. Мірон В.	-	+	+

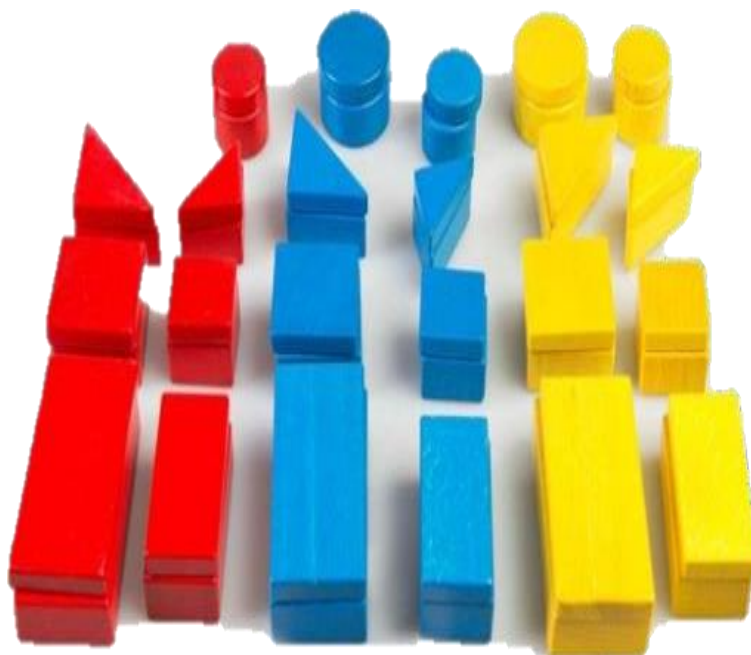
24. Микита В.	+	-	+
25. Микита Х.	-	+	-
26. Олександр В.	-	-	+
27. Павел А.	+	-	+
28. Платон Л.	-	-	-
29. Платон Д.	+	-	+
30. Ярослав Г.	-	+	+

**Діагностика сенсорного розвитку дітей раннього віку– еталон
величина (розмір) (КГ)**

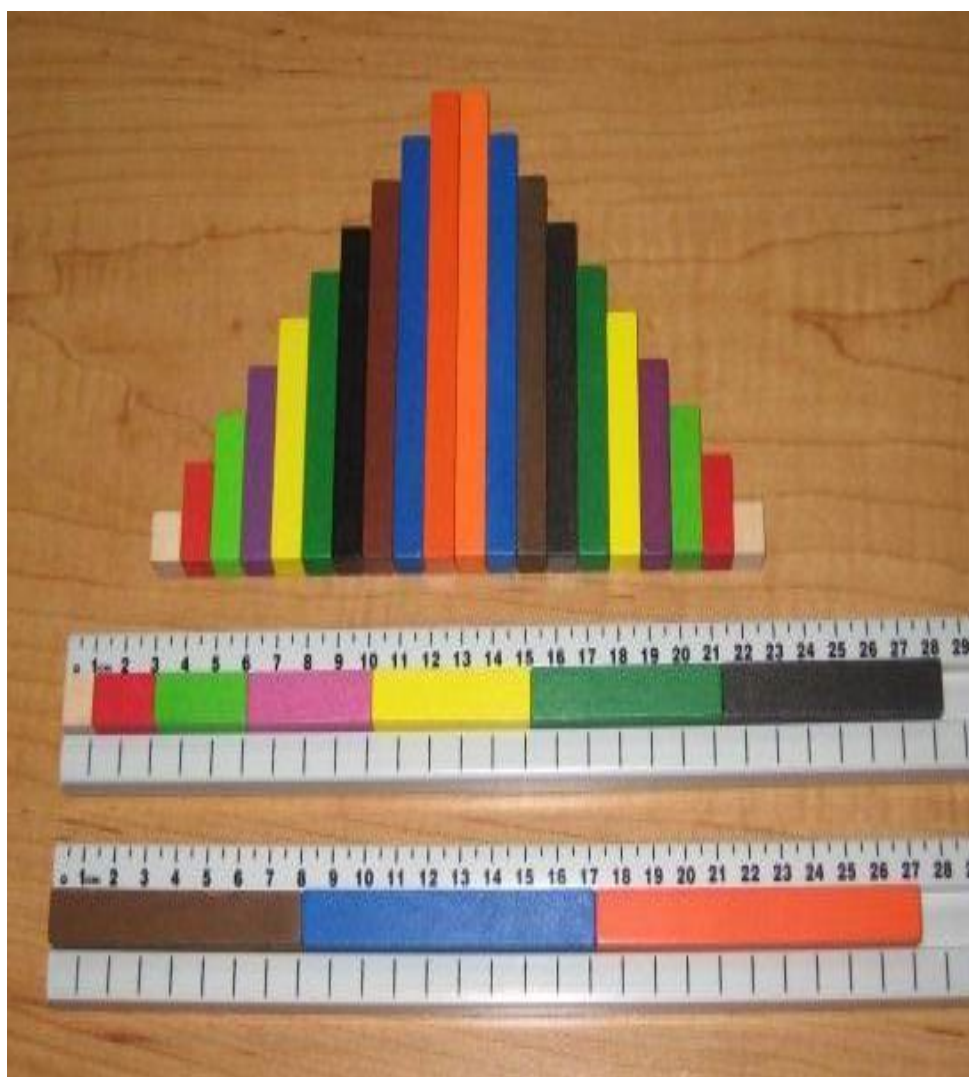
Діагностика Ім'я	«Зроби смужки»	«Складання мотрійок»	«Склади піраміди з кілець»
1. Алла В.	-	+	+
2. Аліна М.	-	+	+
3. Андрій Р.	-	+	-
4. Вероніка А.	+	-	+
5. Вероніка П.	-	+	-
6. Вікторія И.	+	-	+
7. Владим К.	-	+	-
8. Владислав Х.	+	+	+
9. Даніїл М.	-	-	+
10. Дмитро К.	+	-	+
11. Єгор Т.	+	-	+
12. КаролінаВ.	+	+	+
13. Карина П.	+	-	+
14. Клавдія Л.	+	-	+
15. Кирил Б.	+	+	-
16. Кристина Г.	-	-	-
17. Лана П.	+	+	+
18. Ліза Н.	+	-	+
19. Мирон О.	-	-	+
20. Марк Г.	-	-	+
21. Марина В.	+	+	+
22. Марта Р.	-	+	+
23. Мірра З.	-	+	+
24. Микита В.	+	-	+

25. Микита Х.	+	+	+
26. Олександр В.	-	-	+
27. Павел А.	+	+	+
28. Платон Л.	-	+	+
29. Платон Д.	-	+	+
30. Ярослав Г.	+	+	+

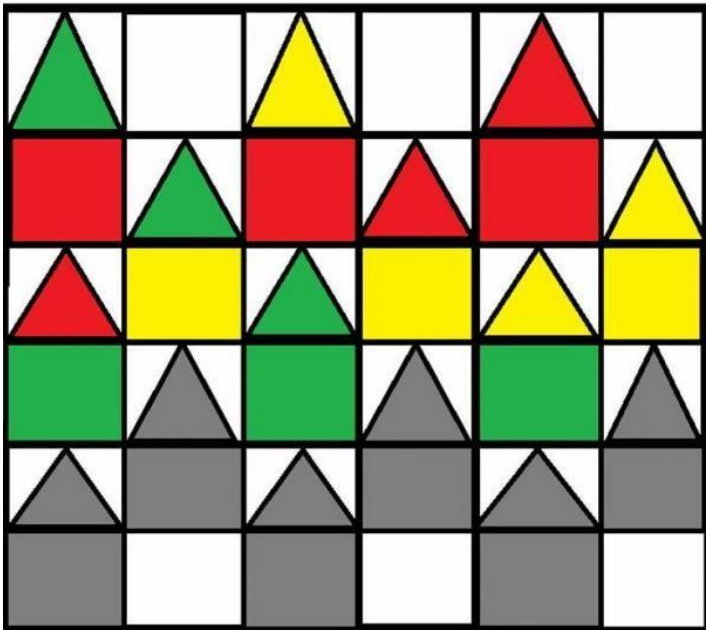
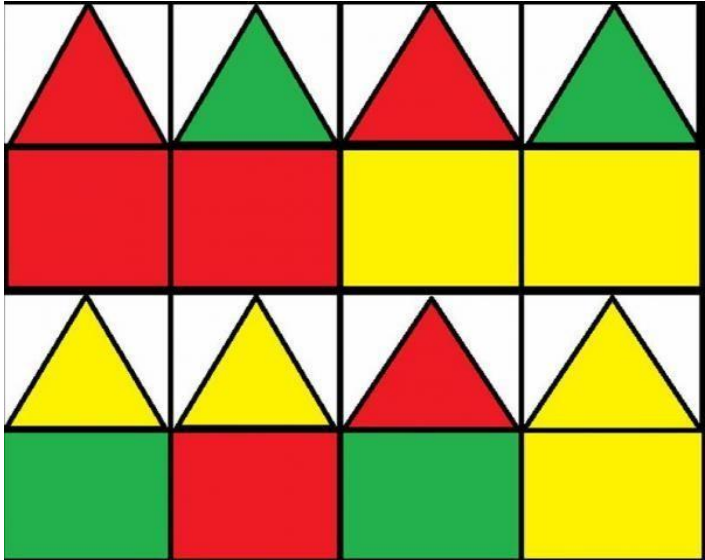
Логічні блоки З. Дьєнєша

«Кольорові палички» Дж. Кюізенера

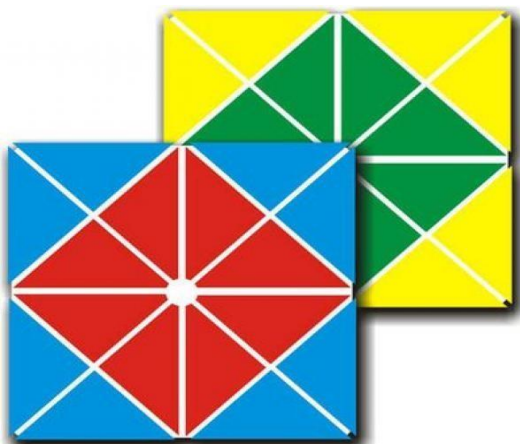

«Логіки світу» І. Б. Стеценко

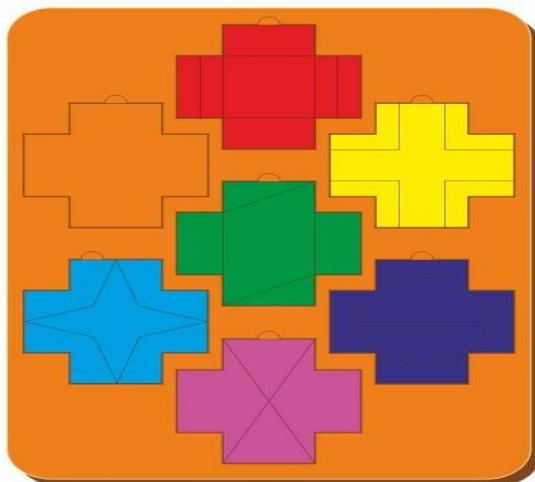

Розвивальні ігри В. В. Воскобовича

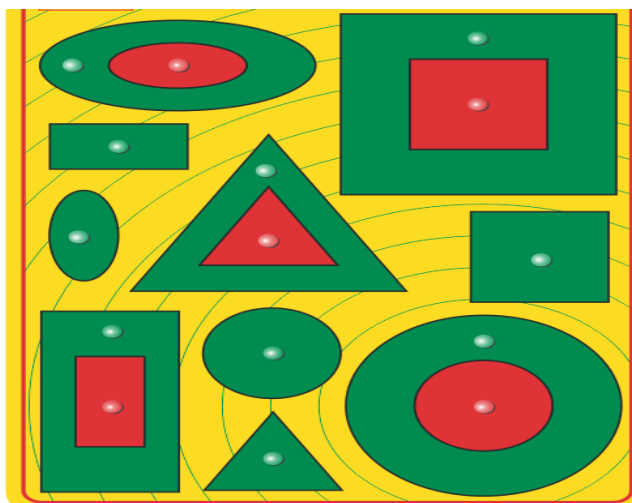
1. Квадрат («Кленовий лист», «Косинка», «Вічнеорігамі»)

2. Диво-хрестики

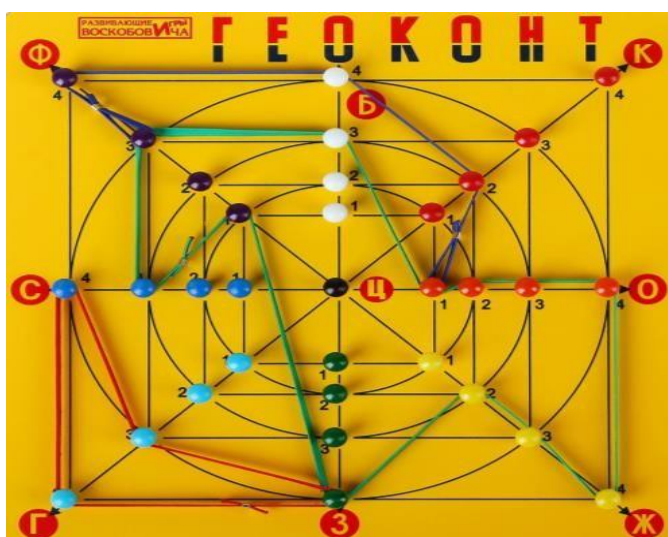
3. Ліхтарики

4. «Диво-соти»

5. Геоконт

– «Їжачок

Ігри з фетру

– «Рибка»:

– «Квадрати»:

- «Гусениця»:

- «Ігри з прищепками»:

- «Квіточки»:

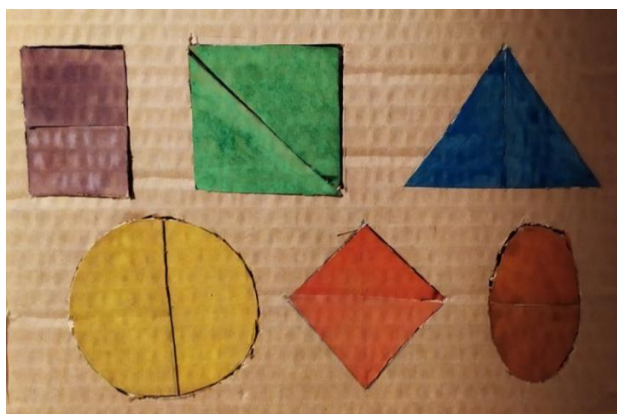

Ігри з картону

- «Малюнки»:

- «Склади фігури»:

- «Квадратики»:

- «Серце з фігур»:

- «Дидактичний посібник»

Ігри з дерева

- «Бізікубики»

- «Їжачок на прогулянці»

- «Танаграм»

- «Сортувальник»

Додаток К

Діагностика сенсорного розвитку дітей раннього віку – еталон форма (ЕГ)

Діагностика Ім'я	«Знайди форми»	«Поділи на схожі групи»	«Розшукай квадрат»
1. Алла В.	+	-	+
2. Аліна М.	+	+	+
3. Андрій Р.	-	-	+
4. Вероніка А.	+	+	+
5. Віра П.	-	-	-
6. Віктор О.	+	+	+
7. Владим Р.	-	-	-
8. Владислав Х.	+	-	+
9. Дмитро М.	+	-	+
10. Дмитро К.	-	-	+
11. Єгор Т.	+	+	+
12. Кароліна В.	+	-	+
13. Карина П.	-	+	+
14. Клавдія Л.	+	+	+
15. Кіра К.	+	-	+
16. Кузьма Г.	+	-	-
17. Людмила М.	+	+	+
18. Ліза С.	-	-	-
19. Марк В.	+	+	+
21. Марина В.	-	+	+
22. Марта Р.	+	-	+
23. Мірра З.	-	-	+
23. Мірон В.	-	+	+
24. Микита В.	+	-	+

25. Микита Х.	+	+	-
26. Олександр В.	-	-	+
27. Павел А.	+	-	+
28. Платон Л.	-	+	+
29. Платон Д.	+	-	+
30. Ярослав Г.	-	+	+

Діагностика сенсорного розвитку дітей раннього віку –еталон колір (ЕГ)

Діагностика Ім'я	«ВизначКол ьори»	« Кольорові відтінки »	«Знайди предмет за кольором»
1. Алла В.	-	-	+
2. Аліна М.	+	+	+
3. Андрій Р.	-	-	+
4. Вероніка А.	+	+	+
5. Віра П.	+	-	-
6. Віктор О.	+	+	+
7. Владим Р.	-	-	+
8. Владислав Х.	+	+	+
9. Дмитро М.	-	-	-
10. Дмитро К.	-	-	+
11. Єгор Т.	+	+	+
12. Кароліна В.	+	-	-
13. Карина П.	-	-	-
14. Клавдія Л.	+	+	+
15. Кіра К.	+	+	+
16. Кузьма Г.	-	-	-
17. Людмила М.	+	-	-
18. Ліза С.	+	-	+
19. Марк В.	+	+	-
21. Марина В.	-	-	+
22. Марта Р.	+	-	-
23. Мірра З.	-	-	-
23. Мірон В.	-	-	+
24. Микита В.	+	-	-
25. Микита Х.	-	-	+

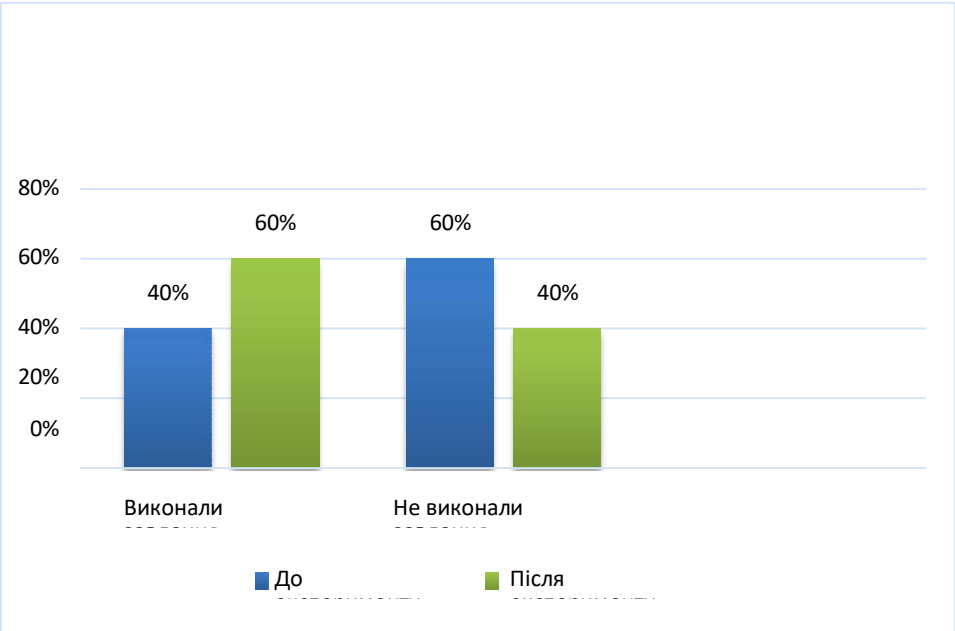
26. Олександр В.	-	-	+
27. Павел А.	+	+	+
28. Платон Л.	-	-	+
29. Платон Д.	+	+	-
30. Ярослав Г.	+	-	+

**Діагностика сенсорного розвитку дітей раннього віку– еталон
величина (розмір) (ЕГ)**

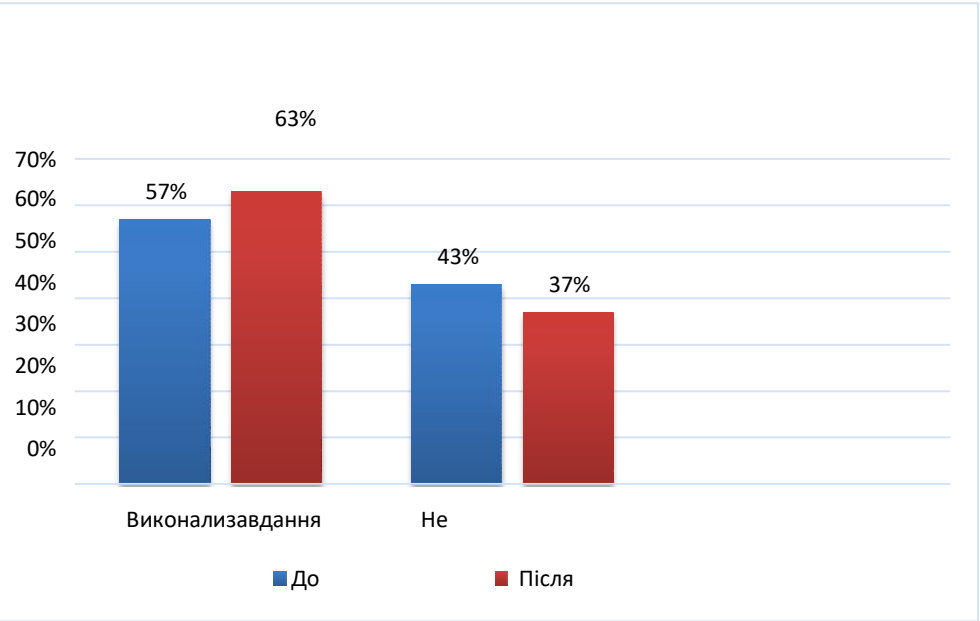
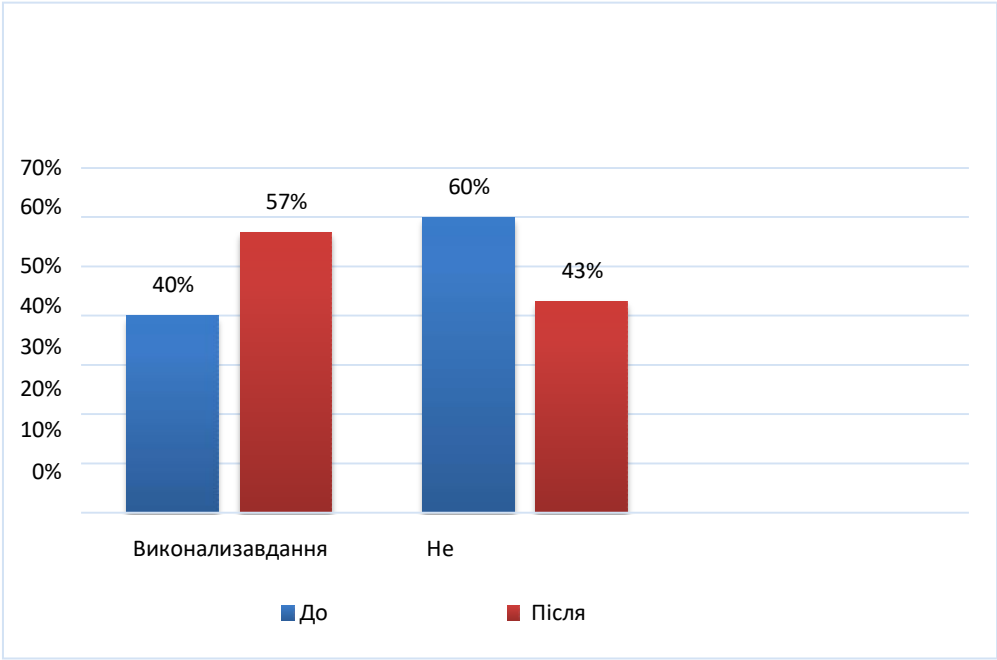
Діагностика Ім'я	«Складання смужки»	« Викладання та складання мотрійок»	«Склади піраміди з кілець»
1. Аня Б.	-	-	+
2. Андрій М.	+	+	+
3. Андрій Л.	+	-	-
4. Вікторія А.	+	-	+
5. Вікторія Д.	-	-	+
6. Вікторія И.	+	-	+
7. Владислава ІЦ.	+	-	-
8. Владислав Х.	+	-	+
9. Дмитро М.	-	-	-
10. Дмитро К.	+	-	+
11. Єгор Т.	+	+	+
12. КаринаВ.	-	-	-
13. Карина П.	-	+	+
14. Кирил Л.	+	+	+
15. Кирил Б.	+	-	-
16. Кристина Г.	+	+	+
17. Ліля П.	+	+	+
18. Ліля Н.	-	-	+
19. Максим О.	+	+	+
20. Марк Г.	-	+	+
21. Марина В.	+	-	+
22. Марта Р.	+	+	+
23. Мірра З.	-	+	+
24. Микита В.	+	-	+

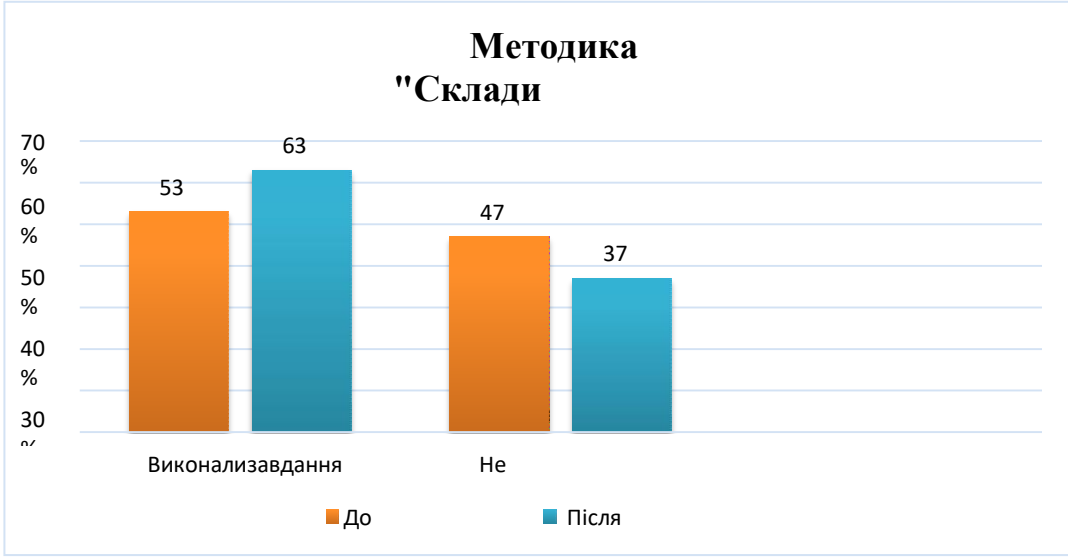
25.Олександр Г.	-	+	-
26. Олександр Р.	+	-	+
27. Павел К.	+	-	+
28. Платон Л.	-	+	-
29. Платон В.	+	-	+
30. Ярослав М.	-	+	+

Дослідження сенсорного еталону – форма (КЕ)

Дослідження сенсорного еталону – колір (КЕ)

Дослідження сенсорного еталону – величина (КЕ)